

UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet

Barns rettssikkerhet i møte med barnevernstjenestens akutte omsorgsvedtak

Hvordan blir barns rettssikkerhet ivaretatt i tilfeller der akuttvedtak etter barnevernsloven § 4-2 er eller burde bli vurdert?

Kristoffer Gundersen Oppheim

Masteroppgave Rettsvitenskap JUR-3902 mai 2023

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema og problemstilling.....	1
1.2	Bakgrunn og aktualitet.....	2
1.3	Avgrensning.....	4
1.4	Veien videre.....	6
2	Rettsikkerhetsbegrepet.....	7
2.1	Overordnet om rettsikkerhet	7
2.2	Materiell rettsikkerhet	7
2.3	Prosessuelle rettsikkerhet	12
3	Sentrale prinsipper.....	13
3.1	Barnets beste.....	14
3.2	Det minste inngreps prinsipp.....	16
3.3	Retten til respekt for familielivet, og det biologiske prinsipp.	16
3.4	Retten til medvirkning	18
3.5	Målet om gjenforening	19
3.6	Rett hjelp til rett tid.....	21
4	Verktøykassen for akuttiltak	22
5	Ny kontra gammel barnevernslov for akuttiltak	26
5.1	Lovfesting av gjeldende rett	26
5.2	Kulturell, språklig og religiøs bakgrunn, og samiske barns særskilte rettigheter.....	27
5.3	Krav til plan for undersøkelser	29
5.4	Medisinske undersøkelser.....	31
6	Meldinger til barnevernstjenesten	32
6.1	Hjemmelsgrunnlag for å melde saker for private meldere	33
6.2	Hjemmelsgrunnlag for å melde saker for offentlige meldere.....	34

7	En oversikt over saksbehandling i akutte tilfeller	37
7.1	Mottak av meldinger.....	38
7.2	Behov for umiddelbar vurdering av bekymringsmeldinger	39
7.3	Journalplikt	40
7.4	Saksbehandling i ulike spor.....	40
7.5	Undersøkelse ved akutte situasjoner.....	41
7.6	Undersøkelse ved ikke-akutte tilfeller	42
7.7	Undersøkelser fortsetter mens akutttiltaket pågår	45
7.8	Frister for avslutning av undersøkelser etter at akutttiltak er iverksatt	45
7.9	Vedtak og vedtakskompetanse for akutttiltak.....	46
7.10	Skriftlighet	47
7.11	Godkjenning og klageadgang av akutttiltak i barneverns- og helsenemnda.....	47
7.12	Begjæring til barneverns- og helsenemnda.....	48
7.13	Saksbehandling etter det ordinære sporet	49
8	Andre forhold	49
8.1	Barnevernets kompetanse i mindre kommuner	49
8.2	Involvering av politi i gjennomføring av akuttvedtak	50
8.3	Avsluttende bemerkninger.....	52
	Referanseliste	54

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Masteroppgaven har som tema om hvordan barns rettssikkerhet blir ivaretatt i tilfeller der akuttvedtak etter omsorgsbestemmelsen i lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven) § 4-2 er eller burde bli vurdert.

Problemstillingen i oppgaven skal belyse hvordan barns rettsvern blir ivaretatt der barnevernstjenesten har kort tid til å fatte beslutninger i saker som gjelder akutte omsorgsovertakelser.

Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven av 1992) kom etter at barnekonvensjonen ble ratifisert i 1989. Barnekonvensjonen ble inkorporert gjennom lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) § 2 med forrang dersom det er motstrid mellom konvensjonen og formell norsk lov, jf. § 3. Barnevernsloven har vært i utvikling i tiden etter. Fra 1.1.2023 trådte en ny barnevernslov i kraft. Den nye loven er i hovedsak en videreføring av gjeldende rett med enkelte endringer. Endringene fra barnevernloven av 1992 til lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven) vil ha interesse ettersom dette kan belyse områder der lovgiver ser behov for å bedre rettsvernet eller lovregulere gjeldende rettsstilstand.

Barnevern er et følsomt tema ettersom den griper sterkt inn barns og foreldres rett til familie- og privatliv. Det er en presumsjon om at foreldrene er kompetente omsorgspersoner, og foreldrene er i stand til å ivareta sine barns interesser på best mulig måte. Når det kommer til rettssikkerhet, er dette et viktig utgangspunkt. Statens myndigheter skal ikke involvere seg i den private borgers sfære uten å ha tilstrekkelig grunn for dette. Det er når det kan stilles spørsmål til foreldres kompetanse eller faktisk utførelse av omsorgen at barnevernsloven får aktualitet. Rettssikkerhet for barn vil være aktuelt både i relasjon til hvordan barnet er sikret rettsvern når omsorgen er skadelig eller fraværende. Samtidig skal den også sikre mot vilkårlig inngripen i tilfeller der omsorgen er innenfor det som må anses som tilfredsstillende. For foreldre er barna det kjæreste de har. Når barnevernstjenesten griper inn i den private sfære for å bedømme deres omsorgskompetanse, har både foreldre og barn krav på et rettsvern i møte med det offentlige. I ytterste konsekvens fører inngrepet til at barnet og

foreldrene blir skilt fra hverandre. Denne oppgaven skal belyse barnas behov for rettssikkerhet. Rettssikkerheten til barnet er i noen tilfeller sammenfallende med foreldrenes, mens den i andre tilfeller kan være i direkte motstrid.

Barnevernsloven skal også sette skranke for offentlig myndighetsutøvelse gjennom blant annet at tiltak må være hjemlet i lov, det oppstilles saksbehandlingsregler og sentrale førende prinsipper er lovfestet. Samtidig som loven gir barn en rett på at det offentlige skal, sekundært etter foreldrene, bidra til at de har gode oppvekstvilkår.

Akutte vedtak er nødvendig der tid er en knapp faktor. Barnevernstjenesten handler ofte raskt. Dette medfører at man må handle på bakgrunn av begrenset informasjon, og man vil ha svært begrenset mulighet til å kunne belyse alle sider i saken. Det er under slike forhold viktig at rettssikkerheten til barn blir særlig ivaretatt.

I noen tilfeller vil akutte vedtak være fremtvunget av at man har en situasjon belyst gjennom forutgående eller pågående undersøkelser. Gjennom undersøkelsen er det på et eller annet tidspunkt blitt kjent for barnevernstjenesten at barnets situasjon krever umiddelbar inngripen. I slike tilfeller vil de akutte vedtakene være bedre underbygget. Konsekvensene av at barnet blir tatt ut av sin familie for kortere eller lengere tid krever fremdeles at deres rettssikkerhet er ivaretatt i en slik situasjon.

1.2 Bakgrunn og aktualitet

Barnevernstjenesten skal først og fremst være en hjelpetjeneste, men har også hjemler til å bruke svært inngripende tvangstiltak. Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) i Strasbourg ble opprettet i kraft av den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 19. Formålet med EMD er å «sikre at de forpliktelser» statene har pådratt seg gjennom konvensjonen blir ivaretatt. Siden 2015 har EMD hatt 39 barnevernssaker mot Norge til behandling^{1 2}. Disse sakene har i stor grad dreid seg om retten til familieliv. Denne rettigheten har i disse dommene omhandlet gjenforening av barn og foreldre eller retten til samvær

---

¹ Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM)

² Prop. 133 L (2020-2021) s. 15 pkt. 1.1, 3. avsnitt

mellom barn og foreldre. Dette har medført at barnevernssaker har vært omtalt i media de senere årene.

Barns rettigheter generelt, både i skolevesenet og innenfor barnevernsfeltet, har vært et interessefelt for meg i lengre tid. Medieinteressen for barnevernssaker har spisset interesse for barns rettigheter i møte med barnevernstjenesten. Barnevernstjenestens arbeid blir ofte omtalt i media, særlig i de tilfeller der det er kritikkverdige forhold eller hendelser som kan synes å være kritikkverdig. Advokatforeningen viser til at barnevernstjenesten mangler tillit i deler av befolkningen³ ⁴. Dette gjør at jeg ønsker å undersøke hvilken rettssikkerhet barna har når barnevernstjenesten fatter akutte vedtak.

Denne avhandlingen skal ta opp barns rettssikkerhet, der barns interesser kan være sammenfallende eller i konflikt med foreldres interesser. Barnevernsloven har som formål å sikre barn en trygg oppvekst⁵. Retten til familieliv er en sentral rettighet etter lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven) § 102 og 104 tredje ledd, den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8, og barnevernsloven § 1-5. Dette innebærer blant annet at barn skal som det klare utgangspunkt vokse opp med sine foreldre. Barns rettssikkerhet dreier seg derfor også om å sikre barn og familien mot vilkårlige inngrep. I slike sammenhenger har barn og foreldre sammenfallende interesser i behovet for rettsvern.

Det grunnleggende hensynet i barnevernfaglig arbeid er barnets beste⁶. Hensynet til barnets beste har en helt spesiell stilling i saker hvor barn er involvert. I forarbeidene blir barnets beste omtalt som et overordnet hensyn⁷.

I de senere år har det skjedd mye innenfor barnevernsretten. Barnevernslovutvalget ble i 2014 utnevnt, og kom med sin utredning i NOU 2016:16 Ny barnevernslov, sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse. Rettssikkerhet for barn og foreldre har vært et sentralt tema i utredningen. I utredningen tilrås utvalget at barnevernloven skal være en rettighetslov for

---

³ Prop. 133 L (2020-2021) s. 453 pkt. 20.12.3, 6. avsnitt

⁴ Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Holdninger til barnevernet

⁵ Barnevernsloven § 1-1

⁶ Se Grunnloven § 104, Barnekonvensjonen artikkel 3, Barnevernsloven § 1-3

⁷ Prop. 133 L (2020-2021) s. 75, pkt. 7.1.1.1

barn, der barn gis en rett til materielle tjenester, se kapittel 6. På bakgrunn av utredningen fikk vi Prop. 169L (2016-2017) med fokus på bedre rettssikkerhet for barn og foreldre, og som resulterte i lov 20. april 2018 nr. 5 om endringer i barnevernloven mv.. Underveis har vi også fått NOU 2018:18 Trygge rammer for fosterhjem før regjeringen la frem Prop.133 L (2020–2021) Lov om barnevern (barnevernsloven) og vi fikk en ny barnevernslov, lov 18. juni 2021 nr. 97 (barnevernsloven), med ikrafttredelse 1. januar 2023. Der er i ettertid kommet en ny utredning NOU 2023:7 Trygg barndom, sikker fremtid, som hadde i oppgave å se på barns og foreldres rettssikkerhet i lys av dommene fra EMD⁸.

Rettsikkerhet er vært et viktig tema i de prosessene som har vært de senere år. Denne avhandlingen skal ta for seg deler av dette temaet ved å belyse rettssikkerhet for barn, spesielt med tanke på akuttvedtak etter barnevernloven.

1.3 Avgrensning

Denne oppgaven vil ikke ta for seg akutte hjelpevedtak for barn uten omsorg. Disse sakene kjennetegnes derfor med at foreldrene og barnevernstjenesten ikke er uenige om det manglende omsorgsbehovet barnet står ovenfor. Eksempler på slike saker er foreldre som blir forsinket på grunn av force majeure hendelse ved henting av barn i barnehage. Et annet eksempel er foreldre som er utsatt for en alvorlig ulykke, og er på denne måten forhindret fra å ta vare på barnet. Tiltakene etter barnevernsloven § 4-1 vil ikke kunne opprettholdes etter at foreldrene eller andre på foreldrenes vegne kan overta omsorgen for barnet. Disse sakene kan heller ikke opprettholdes dersom barn over 15 år eller foreldrene til barnet motsetter seg hjelpetiltakene⁹. Dersom barnevernstjenesten og foreldrene eller barn over 15 år er uenige, vil ikke barnevernstjenesten kunne tilby hjelpetiltak med hjemmel i barnevernsloven § 4-1. Dette er et hjelpetiltak hvor barnevernstjenesten, foreldre og barnet er enige om hvordan de skal ivareta barnets interesser. Vedtak etter denne paragrafen handler om å sikre barnet tilfredsstillende midlertidig tilsyn, i tilfeller der foreldrene ikke har mulighet til å utøve foreldrerollen.

---

⁸ NOU 2023:7 s. 25 pkt. 1.1

⁹ Barnevernsloven § 4-1

Oppgaven vil ikke ta for seg plassering i barnevernsinstitusjon for barn som har utvist alvorlige atferdsproblemer, jf. barnevernsloven § 4-4. Plassering etter barnevernsloven § 4-2 og § 4-4 vil bli en for stor problemstilling å ta tak i. En av begrunnelsene for at barn kan plasseres i institusjon etter barnevernsloven § 4-4 handler om kriminalitet. Dette aktualiserer en hel rekke andre beskyttelsesmekanismer når det kommer til rettsvern, enn hva som vil være gjeldende for de bestemmelsene som jeg ønsker å undersøke. Barns plassering i institusjon som følge av egen atferd vil blant annet kunne aktivere vernet mot dobbel straffeforfølgning i EMK protokoll nr. 7 artikkel 4. Det kan aktivere rettssikkerhetsgarantiene som gjelder etter EMK artikkel 5 og EMK artikkel 6 nr. 3 som spesifikt gjelder i «kriminelle tilfeller». Atferdsplassering er vesensforskjellig fra omsorgsplassering etter barnevernsloven § 4-2. Atferdsplassering skjer på grunn av forhold ved barnet, og ikke dets omsorgssituasjon. Oppgaven har fokus på akuttbestemmelsene. Atferdsplassering etter barnevernsloven kapittel 6 vil på bakgrunn av dette ikke være av interesse.

Oppgaven vil heller ikke ta for seg akuttvedtak etter bestemmelsen om menneskehandel i barnevernsloven § 4-5. Jeg ser ikke behov for å ta frem saker som blir igangsatt av politifaglige vurderinger. Jeg vil behandle de tiltakene som er styrt av barnevernfaglige vurderinger. Menneskehandel er et strafferettslig begrep, og påtalemyndigheten innehar faglig kompetanse til å treffe disse hastevedtakene¹⁰. Utvalget mener at kombinasjonen av politifaglige vurderinger og barnevernfaglige vurderinger vil i disse sakene gi tilstrekkelig beskyttelse for barnet¹¹. Oppgaven ønsker å ta for seg problemstillingen i saker hvor det er de barnevernfaglige vurderingene som danner grunnlaget for begrunnelsen av tiltakene.

Oppgaven vil heller ikke gå i dybden på vedtak om midlertidige flytteforbud¹². Vedtak etter denne bestemmelsen kjennetegnes av at foreldre frivillig med eller uten barnevernstjenestens involvering har plassert barnet i et annet hjem. Forbud mot flytting hindrer foreldrene i å utøve sin rett gjennom foreldreansvaret til å bestemme hvor barnet skal bo, jf. lov 8. april 1981 om barn og foreldre (barneloven). Plasseringen er i denne type saker ikke gjort etter

---

¹⁰ NOU 2016:16 s. 175, pkt. 12.9.3

¹¹ NOU 2016:16 s 175, pkt. 12.9.3, nest siste avsnitt, siste punktum

¹² Barnevernsloven § 4-3

akuttbestemmelsene i barnevernsloven, og det er derfor ikke denne type saker som er av interesse for oppgaven.

Oppgaven har fokus på barns rettssikkerhet i saker hvor akutt omsorgsovertakelse er, eller burde bli vurdert. Vedtak etter barnevernsloven § 4-2 viker fra hovedregelen om at saken forberedes av barnevernstjenesten, og vedtas av barneverns- og helsenemnda, jf.

barnevernsloven § 5-1. Barnevernsleder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten kan treffe et akuttvedtak etter barnevernsloven § 4-2. Akuttvedtaket kan gjennomføres uten forutgående nemndsbehandling, og kan være en rettssikkerhetsmessig svakhet for de private partene.

1.4 Veien videre

Det vil fortløpende under behandlingen av de enkelte delkapitler bli gjort en drøftelse om hvordan dette påvirker rettssikkerheten for barn. Rettssikkerhetsbegrepet er gjennomgått i del 2. De sentrale prinsippene i barnevernsretten er omtalt i del 3. Disse prinsippene danner grunnlaget for rettssikkerhetsbegrepet for barn. Del 4 stiller opp en oversikt over de virkemidlene barnverntjenesten har ved akutttiltak. Del 5 skal se på om det er endringer i rettstilstanden som berører akuttvedtak etter omsorgsbestemmelsene, og som kan påvirke rettssikkerheten for barnet. Den gir en oversikt over virkemidlene ved alle akutttiltakene i barnevernsloven kapittel 4, men oppgaven vil bare gå i dybden ved tiltak etter § 4-2. Del 6 omtaler meldinger til barnevernstjenesten. Her vil det bli sett på hvilke hjemler som gjelder for meldinger til barnevernstjenesten, og hvordan barnevernstjenesten gjennomgår og vurderer disse meldingene. Deretter vil det i del 7 være en gjennomgang av saksgangen i akutttilfeller fra meldinger er mottatt til vedtak etter akuttbestemmelsene er opphørt eller erstattet av vedtak om omsorgsovertakelse i barneverns- og helsenemnda. Oppgaven vil fokusere på saksgangen ved akutt omsorgsovertakelse etter barnevernsloven § 4-2. Mye av saksgangen er identisk med mange av barnevernssakene, men dette vil ikke kommenteres eller drøftes ytterligere. Saksbehandlingsreglene i barnevernssaker er sentral med tanke på rettssikkerhet for de involverte partene, fordi saksbehandlingen representerer prosessuelle garantier. I del 8 vil det komme en drøftelse av generelle temaer av betydning for barns rettssikkerhet.

2 Rettssikkerhetsbegrepet

2.1 Overordnet om rettssikkerhet

Rettssikkerhetsbegrepet er en samlebetegnelse for kravene som stilles for å sikre en betryggende saksbehandling og for å gi et mest mulig rettferdig resultat. Kravene stilles til forvaltningen og domstolene. Hensikten bak rettssikkerhetsbegrepet er å sikre at den enkelte borger kan forutse sin rettsstilling, forsvare sin rettslige posisjon, og sikre borgeren mot overgrep fra staten.

Et særpreg med rettssikkerhetsbegrepet er at innholdet i begrepet kan være uklart og er under konstant utvikling. Dette fører til at det ikke nødvendigvis er mulig eller ønskelig å tillegge rettssikkerhetsbegrepet en eksakt definisjon. Begrepet kan deles i to dimensjoner, en materiell og en prosessuell dimensjon¹³. Rettssikkerhetsbegrepet kan på denne måten være vanskelig å konkretisere og avgrense.

2.2 Materiell rettssikkerhet

Materiell rettssikkerhet stiller overordnede krav til avgjørelsens innhold. NOU 2023:7 sier at «[m]ateriell rettssikkerhet stiller krav til innholdet i avgjørelsen, for eksempel ved at inngrep i familielivet må ha hjemmel i lov og at rettigheter som er gitt i loven oppfylles.»¹⁴.

Metodekontrollutvalget sier at «[e]t sentralt element i det materielle rettssikkerhetsbegrepet er hjemmelskravet (legalitetsprinsippet): Inngrepene må ha hjemmel i lov ([...]).

Inngrepshjemmelen danner rammen for hva som er et rettmessig inngrep, og dermed for hva som utgjør «overgrep og vilkårlighet». Hensynet til forutberegnelighet står også sentralt. Også forholdsmessighetsprinsippet er en del av det materielle rettssikkerhetsbegrepet, ved at det utgjør et overordnet vilkår for bruk av straffeprosessuelle tvangsmidler [...].»¹⁵.

Metodekontrollutvalget har evaluert lovgivningen om politiets bruk av skjulte tvangsmidler og behandling av informasjon i straffesaker, men dette er generelle betraktninger om

---

¹³ NOU 2023:7 s. 39, pkt 2.2.1, 1. avsnitt 2. punktum

¹⁴ NOU 2023:7 s. 39 pkt. 2.2.1, 2. avsnitt 2. punktum

¹⁵ NOU 2009:15 s. 60, kap. 7.1 9. avsnitt

rettssikkerhet. Et helt grunnleggende krav for at myndighetene kan gjøre et inngrep, er at det er hjemmel i lov.

Materiell rettssikkerhet skal ivaretas gjennom flere ulike Grunnlovsbestemmelser og internasjonale traktater. Etter Grunnloven § 113 skal «inngrep» foretatt av myndighetene ovenfor den «enkelte» borger ha «grunnlag i lov». Bestemmelsen tar sikte på å sikre at inngrep fra offentlig myndighet ikke kan utøves vilkårlig, men krever lovhjemmel. Dette omtales som legalitetsprinsippet.

Legalitetsprinsippet sin funksjon er omtalt i Rt. 2014 s. 1105. Saken for Høyesterett handlet om overskuddsmateriale etter en kommunikasjonskontroll kunne brukes som bevis for domstolen. I avsnitt 26 uttaler Høyesterett at krav om lovhjemmel fremmer forutberegnelighet, og gir den enkelte mulighet til å kunne treffe rasjonelle valg. Kravet om lovhjemmel motvirker også vilkårlighet og usaklig forskjellsbehandling, jf. Grunnloven § 98 første ledd om at alle er like for loven. Høyesterett uttaler videre at «[l]ovkravet støtter Stortingets lovgiverfunksjon etter Grunnloven § 75 [bokstav] a og den demokratiske ideen som ligger bak ordningen med at lovgivningskompetansen er hos en folkevalgt nasjonalforsamling: Den utøvende makt kan ikke gå lenger i sin maktbruk overfor borgerne enn det fullmaktene fra lovgiver gir grunnlag for.».

Legalitetsprinsippet skal etter dette beskytte borgere fra myndighetene gjennom at inngrep krever hjemmel i lov. Prinsippet fører ikke til at borgerne vil få beskyttelse mot forsettlig myndighetsmisbruk gitt med hjemmel i formell lov. Her vil andre rettsregler oppstille en beskyttelse, se mer under.

Etter Grunnloven § 92 skal statens myndigheter «respektere og sikre» menneskerettighetene i Grunnloven og i bindende konvensjoner. Ordlyden «respektere» tyder på at statsmaktene i sitt beslutningsgrunnlag må ta menneskerettighetene i betraktning og følge disse. Etter ordlyden «sikre» har myndighetene har en handlingsplikt for å ivareta menneskerettighetene.

Høyesterett har i HR-2016-2554-P avsnitt 92 uttalt at bestemmelsen ikke skal forstås som en «inkorporasjonsbestemmelse», men som et «pålegg» for statens myndigheter til å «håndheve menneskerettighetene på det nivå de er gjennomført i norsk rett». Menneskerettighetene i

Grunnloven og i bindende konvensjoner er etter dette sentrale skranker for inngrep gjennom offentlig myndighetsutøvelse.

Høyesterett har i HR-2020-1967-A i en sak om hvorvidt barnevernsloven av 1992 gir hjemmel for å begrense telefon- og nettkontakt mellom biologisk familie og fosterbarn. I avsnitt 35 uttaler Høyesterett at «[I]legalitetsprinsippet krever at inngrep overfor enkeltindivider må ha et formelt, rettslig grunnlag. I tillegg må lovhjemmelen oppfylle visse krav til klarhet – den må være tilgjengelig og så presis som forholdene tillater». Videre i avsnitt 36 at kravene som stilles til lovhjemmelen «vil derfor variere etter arten av inngrepet og hvor hardt det rammer», og i avsnitt 37 at «[a]v mange grunner er det umulig å formulere lover slik at enhver tenkelig mulighet går fram av selve lovteksten. Forarbeidene til Grunnloven § 113 sier derfor at «hjemmelsgrunnlaget i noen saker vil måtte være gjenstand for en nærmere fortolkning før det kan avgjøres om det strekker til som grunnlag for beslutningen eller handlingen». Vi ser her at Høyesterett stiller krav til klarhet i lovreglene slik at reglene gir forutberegnelighet for borgerne, samtidig som reglene må gis med et visst rom for tolkning. Det kan av dette også utledes at tolkningsrommet vil innsnevres for lovhjemler som rammer hardt, og som gir rom for tvangsmessige inngrep.

Det følger av Grunnloven § 97 og EMK artikkel 7 at lover ikke kan gis «tilbakevirkende kraft». Dette omtales ofte som tilgjengelighetskravet, og kan sees på som den tidsmessige dimensjonen av legalitetsprinsippet. Tilgjengelighetskravet går ut på at lovteksten må være gjort tilgjengelig for innbyggere, slik at de skal kunne forutberegne og forsvare sin rettslige posisjon. Tilgjengelighetskravet styrker rettsikkerheten ved at borgerne bedre kan forutse sin rettslige posisjon, og innrette sin atferd til å samsvare med loven. Tilgjengelighetskravet er også med på å begrense myndighetsmisbruk og vilkårlighet. Dette oppnås ved at handlinger som er utført før loven trådte i kraft ikke kan ilegges straff, og ikke kan straffes strengere enn det som var tillatt da handlingen fant sted¹⁶.

Grunnloven § 98 oppstiller et krav om at «[a]lle er like for loven», og ingen mennesker skal utsettes for «usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling». Grunnlovsbestemmelsen stiller ikke opp et absolutt forbud mot forskjellsbehandling, men dersom

---

¹⁶ EMK artikkel 7 og 15

forskjellsbehandlingen er saklig og forholdsmessig, vil den kunne tillates.

Grunnlovsbestemmelsen er med på å sikre prinsippet at like saker behandles likt, og motsetningsvis at ulike tilfeller skal behandles ulikt.

Høyesterett har i Rt-1995-530 presisert at kravet til lovhjemmel må nyanseres utfra hvilket rettsområde man befinner seg i, inngrepets art og hvordan inngrepet rammer, og hvor tyngende inngrepet er ovenfor den det rammer. I tillegg til dette må andre rettskildefaktorer enn lover trekkes inn, dersom forholdene i den enkelte sak tilsier dette¹⁷.

Legalitetsprinsippet oppstiller som vist ovenfor krav til at det er en lovhjemmel. Det er i Den Europeiske Menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8 nr. 2 oppstilt krav til proporsjonalitet for at inngrep skal tillates. Dette utgjør en blant annet en skranke for hvilke lover som statens myndigheter kan gi¹⁸. Selv om forvaltningen har kompetansen som lovbestemmelsen gir i konkrete tilfeller, er det ikke gitt at det vil være forholdsmessig at den benyttes i den konkrete situasjonen. Dette vil være en skranke for offentlig myndighet til å vedta nye lover og i konkret lovanvendelse.

Forholdsmessighetsvurderingen i EMK artikkel 8 nr. 2 består av fire komponenter. Det er for det første et krav om at inngrepet har et «legitimt formål». I dette ligger det en grense i hvilke motiver inngrep i en konvensjonsbeskyttet rettighet kan ha. De legitime inngrepene er uttømmende opplistet i bestemmelsen. For det andre må inngrepet være «egnet» til å ivareta det legitime formålet. I dette ligger det en skranke i at det kun er inngrep som kan oppnå formålet som kan godtas. For det tredje må ikke inngrepet gå lengre enn «nødvendig». I dette ligger det en vurdering av om det finnes andre mildere inngrep som vil gi samme eller bedre måloppnåelse. Dersom dette er tilfelle, er ikke inngrepet nødvendig. Dersom denne testen står seg, skal det gjennomføres en «proporsjonalitetsvurdering» av inngrepet. Her skal fordelene med inngrepet veies opp mot betenkelighetene ved å foreta inngrepet¹⁹.

---

¹⁷ Rt-1995-530 s. 537

¹⁸ S.A.S mot Frankrike, (sak 43835/11) i sak om forbud mot heldekkende ansiktsplagg. EMD kom til at dette var tillatt.

¹⁹ Aall (2021) Rettsstat og menneskerettigheter 2 s. 111-116

Høyesterett har i HR-2016-2554-P (Holship) tatt stilling til om det er tillatt å gjøre inngrep i rettighetsvernet oppstilt i Grunnloven. Saken omhandlet boikott for å ivareta arbeidstakerinteresser. Førstvoterende uttaler at Grunnlovsbestemmelsene om menneskerettigheter skal som utgangspunkt tolkes i lys av de kilder disse har benyttet som forbilde, blant annet EMK²⁰. Flertallet, som var uenig med førstvoterende om at anken skulle forkastes, slo fast at boikotten var ulovlig, fordi den hadde et rettsstridig formål.

I Holship-dommen har Høyesterett lagt til grunn at menneskerettighetsbestemmelsene i Grunnloven skal tolkes i lys av de folkerettslige forbildene, slik som konvensjonsbestemmelsene i EMK. Høyesterett slår videre fast at det er Høyesterett og ikke internasjonale håndhevingsorganer som har ansvaret med å tolke, avklare og utvikle menneskerettighetene i Grunnloven. Dette betyr at Grunnlovsbestemmelsene og konvensjonsbestemmelsene i EMK har samme tolkingsmodell, og er dermed også sammenfallende. Høyesterett uttaler videre at det er Høyesterett som tolker Grunnlovens innhold. På denne måten kan Grunnlovsbestemmelsene og konvensjonsbestemmelsene i EMK få ulik rekkevidde. Dette kan bety at det kan komme en situasjon der hvor Høyesterett ikke vil tolke Grunnloven på lik måte som EMD tolker konvensjonsbestemmelsene.

Dette er fulgt opp i Høyesterettspraksis. I HR-2018-104-A avsnitt 23 uttaler Høyesterett at et tiltak må i det konkrete tilfelle være egnet, nødvendig og forholdsmessig. Inngrepet må for det første ha hjemmel i lov, jf. Grunnloven § 113. Tiltaket må videre ta sikte på å beskytte et legitimt formål, som nevnt i EMK artikkel 8 nr. 2. Inngrepet må deretter være egnet til å ivareta det legitime formålet. Tiltaket må etter dette være nødvendig, og det kan ikke foreligge mildere inngrep som er egnet til å nå samme effekt. Det må så foretas en vurdering om inngrepet er forholdsmessig, eller proporsjonalt i snever forstand²¹.

Barnevernsloven § 10-6 slår fast at «Barn skal ikke utsettes for tvang eller andre inngrep i deres personlige integritet med mindre det etter en helhetsvurdering er nødvendig i situasjonen. Andre mindre inngripende tiltak skal være forsøkt eller vurdert som utilstrekkelige. Tiltaket må være egnet til å oppnå formålet og stå i rimelig forhold til de

---

²⁰ HR-2016-2554-P (Holship), avsnitt 81

²¹ Buck mot Tyskland, (sak 41604/98) avsnitt 44 og 45.

interesser som skal ivaretas.» En naturlig forståelse av bestemmelsen er at det må gjøres en helhetlig vurdering av situasjonen, for å finne ut om det er nødvendig å utsette et barn for tvang eller inngrep i deres personlige integritet. Tiltaket skal gjennomføres på en så skånsom måte som mulig og ikke opprettholdes lenger enn nødvendig. Det ser ikke ut til at kravet til proporsjonalitet i barnevernsloven rekker lenger enn kravet som er utledet av EMK over.

2.3 Prosessuelle rettssikkerhet

Rettighetene som er av betydning om saksbehandlingsregler i forvaltningsloven og barnevernsloven, vil oppgaven ta for seg senere.

De prosessuelle reglene oppstiller krav til fremgangsmåten ved inngrepene. Et eksempel på prosessuell rettssikkerhet fra NOU 2023:7 s. 37 punkt 2.1 andre avsnitt, er barnets rett til å uttale seg i saker som angår dem selv. Den prosessuelle siden av rettssikkerhet stiller også krav om at enhver har rett til å få avgjort sin sak i en uavhengig og upartisk domstol innen rimelig tid. Rettergangen skal være rettferdig og offentlig, med mindre hensynet til partenes privatliv eller tungtveiende allmenne interesser gjør dette nødvendig²². Alle er like for loven, og ingen må utsettes for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling²³. Statens myndigheter er pliktig å sikre domstolenes og dommernes uavhengighet og upartiskhet²⁴.

Barn er i større grad enn voksne avhengige av at noen ivaretar deres rettssikkerhet. Barn er på mange måter avhengig av at noen gjør deres rettigheter gjeldende for dem.

Barnekonvensjonen artikkel 2 gir medlemsstatene plikt til å sikre alle barns rettigheter i deres jurisdiksjon, slik rettighetene kommer til uttrykk i konvensjonen. Statens myndigheter må sikre barns rettigheter «[...] uten diskriminering av noe slag og uten hensyn til barnets, dets foreldres eller verges rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politiske eller annen oppfatning, nasjonale, etniske eller sosiale opprinnelse, eiendomsforhold, funksjonshemming, fødsel eller annen stilling.».

---

²² Grunnloven § 95, EMK artikkel 6

²³ Grunnloven § 98

²⁴ Grunnloven § 95 2. ledd

Som redegjørelsen viser er rettssikkerhet et begrep som er dynamisk og vidtgående med flere dimensjoner. Vurderingene i rettssikkerhetsbegrepet vil forholde seg likt, men hvordan innholdet kommer til uttrykk vil variere fra sak til sak, utfra hvilke interesser og formål som gjør seg gjeldene i den enkelte sak.

3 Sentrale prinsipper

De sentrale prinsippene i barnevernsretten har lovgiver sett på som så viktig at de er inntatt som særskilte paragrafer i barnevernsloven kapittel 1. Prinsippene ivaretar både materiell og prosessuell rettssikkerhet. Hensynet til barnets beste tilsier at alle avgjørelser og handlinger som berører barn, må være til barnets beste for å kunne bli vedtatt. Barn har en rett til å uttale seg og medvirke i sin sak. Den materielle rettssikkerheten knytter seg her til de grunnleggende prinsippene som barnevernsretten bygger på, og disse er utformet nettopp for å ivareta rettssikkerheten til de private partene. Det er ikke mulig å oppnå rettssikkerhet i barnevernssaker uten å knytte det materielle innholdet i de vedtak som fattes til disse prinsippene. De grunnleggende prinsippene er utledet av bestemmelser i Grunnloven og EMK, som vil bli vist nedenfor.

I HR-2020-661-S har Høyesterett behandlet en ankesak som gjelder lagmannsrettens beslutning om å ikke samtykke til ankebehandling. Saken gjaldt fratakelse av foreldreansvar og samtykke til adopsjon. I avsnitt 95 uttaler Høyesterett at «[s]om det fremgår av de to siterte avsnittene i Strand Lobben-dommen, skal det særlig legges vekt på barnets beste, som [...] er av overordnet betydning. Generelt vil dette hensynet [...] på den ene side tilsi at familiebåndene opprettholdes, med mindre foreldrene er særlig uegnet («particularly unfit»). Brudd på familiebånd kan bare skje helt unntaksvis («very exceptional circumstances»). På den annen side kan foreldre ikke kreve tiltak som vil skade barnets helse eller utvikling («harm the child's health and development»). Disse to hovedelementene inngår i hensynet til barnets beste. Statene plikter dessuten å sørge for prosessuelle garantier som på praktisk og effektivt vis beskytter barnets interesser.» I denne saken ble lagmannsrettens beslutning om å nekte ankebehandling opphevet, uten at det er av betydning for det som her behandles. Som vi ser her, blir disse prinsippene om barnets beste og familiebånd (det biologisk prinsipp) knyttet til prosessuelle garantier, det vil si prosessuell rettssikkerhet.

3.1 Barnets beste

Prinsippet om at barnets beste kommer frem av blant annet Grunnloven § 104 annet ledd, barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1, og barnevernsloven § 1-3. Etter Grunnloven § 104 annet ledd heter det at «[v]ed handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.». Ordlyden «alle handlinger og avgjørelser» viser at barnets beste skal alltid være et grunnleggende hensyn, uansett hva myndighetene foretar seg i barn sitt liv.

Etter barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1 skal myndighetene «[i]n all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration.». Konvensjonsbestemmelsen navngir i større grad pliktsubjektene, men er utover dette likelydende med Grunnloven § 104 annet ledd.

Barnevernsloven § 1-3 annet og tredje punktum viser til at «[b]arnevernets tiltak skal være til barnets beste. Hva som er til barnets beste må avgjøres etter en konkret vurdering. Barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av barnets beste.». Begrepet «barnets beste» er en rettslig standard som er vanskelig å fylle med konkret innhold uten å se utover barnevernslovens bestemmelser. Hva som er utslaget av vurderingen vil variere fra sak til sak, etter hvilke interesser som gjør seg gjeldende. Avveiningen av disse interessene vil kunne slå ulikt ut i ulike saker. Det er her snakk om det beste for det konkrete barnet, ikke for barn generelt, jf. ordlyden «barnets». Hensynet til barnets beste må derfor konkret vurderes ut fra den enkelte sak.

Prinsippet om barnets beste skal ikke vurderes på lik linje som andre barnevernrettslige prinsipper. Når hensynet til barnets beste kommer i konflikt med andre hensyn, må barnevernstjenesten vurdere hvor sterkt barnet blir berørt, og hvor alvorlig beslutningen vil være for barnet²⁵. Høyesterett har også vist til denne forståelsen av hensynet til barnets beste i nyere dommer. Høyesterett viser til at barnets beste skal være «a primary consideration»²⁶. Høyesterett uttaler også at dersom interessene til foreldre og barn er i konflikt, må disse

---

²⁵ Prop. 133 L (2020-2021) s. 75, pkt. 7.1.1.1

²⁶ HR-2020-661-S avsnitt 80

balanseres mot hverandre, men barnets beste skal tillegges særlig vekt²⁷. Barnet må ikke utsettes for urimelig belastning, som vil si en belastning som vil skade barnets helse eller utvikling²⁸.

Hensynet til barnets beste skal ikke bare ha betydning for avgjørelser om tiltak, men skal være gjennomgående i barnevernstjenestens arbeid. Dette innebærer at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn når det gjennomføres undersøkelser og samvær, i utarbeidelse av planer og annen oppfølging av barn og foreldre²⁹. Det må foretas en vurdering av aktuelle, og mulige konsekvenser for barnet, i alle leddene i sakene barnevernstjenesten fører. Disse uttalelsene fra lovgiver gjelder for alle offentlige myndigheter som har oppgaver etter barnevernsloven, og private som utfører oppgaver på vegne av det offentlige³⁰.

Det må dessuten foreligge visse prosessuelle garantier for å ha mulighet til å ivareta hensynet til barnets beste. Det kan være en forskjell på hva som er til barnets beste på kort og på lang sikt. Høyesterett legger vekt på at nå-situasjonen tillegges større vekt³¹. Høyesterett viser til at dersom samvær kan skade barnets helse og utvikling, vil det biologiske prinsipp kunne unnvike³². Flertallet i HR-2020-661-S viser til at innholdet i hensynet til barnets beste har flere vurderingsmomenter. Familiebåndet mellom foreldre og barn skal opprettholdes, men kan brytes dersom foreldrene er særlig uegnet. Dette bruddet i familiebåndene kan bare skje helt unntaksvis, og foreldrene kan ikke kreve tiltak som vil være til skade for barnets helse og utvikling. Statene plikter dessuten til å ha prosessuelle garantier som både på praktisk og effektivt vis beskytter barns interesser³³.

---

²⁷ HR-2020-662-S avsnitt 53, siste punktum

²⁸ HR-2021-474-A avsnitt 44 og 45

²⁹ Prop. 133 L (2020-2021) s. 542 til § 1-3 Barnets beste, 2. avsnitt

³⁰ Prop. 133 L (2020-2021) s. 542 til § 1-3 Barnets beste, 2. avsnitt

³¹ HR-2021-474-A avsnitt 49

³² HR-2020-1967-A avsnitt 61

³³ HR-2020-661-S avsnitt 95

3.2 Det minste inngreps prinsipp

Det minste inngreps prinsipp følger av barnevernsloven § 1-5 annet ledd, hvor det kommer frem at tiltak fra barnevernstjenesten ikke skal være mer «inngripende enn nødvendig». Ordlyden «nødvendig» legger opp til en vurdering av det konkrete tiltaket. Dersom det er andre, mildere tiltak som gir tilsvarende oppnåelse av formålet, tilsier prinsippet at dette tiltaket skal velges.

Barnevernloven § 10-6 viser videre til hva som ligger i denne nødvendighetsvurderingen. Tiltak fra barnevernstjenesten skal ikke være mer inngripende enn nødvendig.

Lovbestemmelsen setter opp en skjønnsmargin for hvilke tiltak barnevernstjenesten kan iverksette i sakene sine. Høyesterett³⁴ viser til at begrunnelsen for inngrep i retten til respekt for familieliv må være relevant, tilstrekkelig og nødvendig i forhold til formålet med inngrepet og maktmidlet som brukes.

3.3 Retten til respekt for familielivet, og det biologiske prinsipp.

Retten til respekt for familielivet følger av Grunnloven § 102. Bestemmelsen ble inntatt i Grunnloven § 102 under grunnlovsrevisjonen i 2014³⁵ etter mønster fra den tilsvarende bestemmelsen i EMK artikkel 8. Grunnlovsbestemmelsene gir «enhver rett til respekt for sitt privat- og familieliv». Etter ordlyden er «enhver» rettighetssubjekt, og dermed også barn. I ordlyden «respekt» ligger det at myndighetene skal ta rettigheten i betraktning, og anvende rettighetene i de konkrete tilfellene.

Slik det er vist til i Rt-2015-93, skal menneskerettighetsbestemmelsene i Grunnloven anvende tilsvarende tolkingsmodell som EMK benytter for å fastlegge innholdet i de tilsvarende bestemmelsene i EMK³⁶. Under vil det derfor bli tatt utgangspunkt i bestemmelsen i Grunnloven for å fastsette det materielle innholdet i reglene.

Barn har i Grunnloven § 104 tredje ledd annet punktum fått et rettighetsvern som pålegger statens myndigheter en plikt til å legge forholdene til rette «for barnets utvikling». Statens

---

³⁴ HR-2020-661-S avsnitt 76-78

³⁵ Innst. 186 S (2013-2014) s. 6 - Grunnloven § 102

³⁶ Se også Rt. 2016-2554-P avsnitt 81

myndigheter skal videre sikre at barnet får «nødvendig økonomisk, sosial og helsemessig trygghet, fortrinnsvis i egen familie».

Det er en nyansedifferanse mellom Grunnloven § 102 og Grunnloven § 104 tredje ledd. Grunnloven § 104 pålegger staten i større grad å påvise at barnets integritet er ivaretatt. Videre er bestemmelsen i Grl. § 104 et utslag av det biologiske prinsipp.

Grunnloven § 104 tredje ledd fastsetter at barn skal få nødvendig hjelp «fortrinnsvis i egen familie». Dette legger skranker på de situasjoner hvor det vil være tillatt for myndighetene å fatte akutte vedtak om å ta barnet ut av familiesituasjonen. Det biologiske prinsippet er ikke absolutt, jf. «fortrinnsvis», men må tillegges vekt i avveiningen mot andre prinsipper, slik som prinsippet om barnets beste. Høyesterett har uttalt at retten til familieliv og det biologiske prinsipp må vike dersom dette er til barnets beste³⁷.

Prinsippet går videre ut på at det er i barnets egeninteresse å vokse opp sammen med sine foreldre, selv om forholdene i hjemmet ikke er ideelle. Det er i barnets interesse at foreldrene har omsorgen for det, selv om foreldrene fratras omsorgen for barnet skal foreldrene i utgangspunktet ha kontakt med barnet, og ha foreldreansvaret for barnet³⁸. Det biologiske prinsipp handler om at man skal ta vare på og respektere tilknytningen mellom barn og deres biologiske foreldre.

Grunnlovsbestemmelsen må som nevnt i del 2 ses i lys av den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 8, og barnekonvensjonen artikkel 9. Bestemmelsen om retten til omsorg og familieliv er også tatt inn i spesiallovgivningen i barnevernsloven § 1-5. Bestemmelsen gir barn rett til omsorg og beskyttelse, fortrinnsvis i egen familie. Retten til familieliv vil i mange tilfeller komme i konflikt med andre hensyn i barnevernsretten, slik som for eksempel retten til nødvendige barnevernstiltak i barnevernsloven § 1-6.

---

³⁷ Rt-2015-110 avsnitt 46

³⁸ Rt-1991-557 s. 561 siste avsnitt, siste punktum og s. 562 1. avsnitt

3.4 Retten til medvirkning

Retten til medvirkning er forankret i Grunnloven § 104 første ledd annet punktum, barnekonvensjonen artikkel 12, og barnevernsloven § 1-4. Bestemmelsene gir barn rett til å «bli hørt i alle spørsmål og saker som gjelder dem selv». I dette ligger det en erkjennelse av at mennesker kjenner seg selv og sin egen situasjon best. Dette gjelder også for barn. Et inngrep i den enkeltes liv skal og bør ha som mål at den enkelte får uttale seg i saken, og får anledning til å imøtegå myndighetenes synspunkter. Dette har en side til kontradiksjonsprinsippet, som i straffeprosessen og sivilprosessen er en helt grunnleggende rettighet³⁹.

Barnets mening skal «tillegges vekt i samsvar» med barnets alder, utvikling og modenhet, jf. Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 12. Ordlyden «i samsvar med» tyder på at det må gjøres en vurdering av det enkelte barnet sin evne til å uttrykke sine meninger, og at denne meningen skal «tillegges vekt» ut fra dets forutsetninger.

Barnevernsloven § 1-4 konkretiserer innholdet i denne rettigheten. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og skal fritt få gi uttrykk for dets egne meninger⁴⁰. Her gir barnevernsloven § 1-4 barnevernstjenesten en plikt til å gi barnet tilstrekkelig informasjon tilpasset barnet, slik at det fritt kan danne og gi uttrykk for egne meninger.

Barnet har rett til å uttale seg til barnevernstjenesten uavhengig av om foreldrene samtykker til det, og foreldrene trenger ikke informeres om denne samtalen på forhånd⁴¹. Ved at foreldrene ikke trenger å bli informert om dette på forhånd, er dette med på å sikre at det er barnets egne meninger som det gir uttrykk for. På denne måten har ikke foreldrene mulighet til å instruere barnet i hva det skal si til barnevernstjenesten. Barnet må informeres om hva opplysningene barnet gir fra seg kan brukes til, og hvem som kan få innsyn i disse opplysningene⁴². Barns rett til å medvirke er på denne måten en prosessuell rett til å få delta

---

³⁹ Se Grunnloven § 95 og tvl. § 11-1 3. ledd, som fastsetter at retten ikke kan bygge avgjørelsen på faktum som partene ikke har fått uttale seg om.

⁴⁰ Barnevernsloven § 1-4 1. ledd, 3. punktum

⁴¹ Barnevernsloven § 1-4 1. ledd, 2. punktum

⁴² Barnevernsloven § 1-4 annet ledd.

med informasjon i saken, og til å få være med å bestemme innholdet i de vedtak som blir fattet med påvirkning på deres liv.

Barnevernsloven § 1-4 annet ledd gir også barnet rett til å uttale seg før det bestemmes at opplysningene skal deles, og disse opplysningene skal også tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Barnet kan gis anledning til å ha med en person barnet har tillit til, i møter med barnevernstjenesten. Personen som er i følge med barnet, kan gis taushetsplikt⁴³. Dette er med på å styrke barnets rettssikkerhet, ved at informasjonen barnet gir fra seg ikke deles til uvedkommende.

3.5 Målet om gjenforening

Rettsgrunnlaget for gjenforeningsmålet er barnevernsloven § 5-7. Etter bestemmelsen skal barneverns- og helsenemnda «opphøve vedtaket om omsorgsovertakelse» når det er «overveiende sannsynlig» at foreldrene kan gi barnet «forsvarlig omsorg».

For det første viser dette at vedtak om omsorgsovertakelse skal oppheves når vilkårene for omsorgsovertakelse ikke lenger er til stede. I ordlyden «overveiende sannsynlig» ligger det et krav om kvalifisert sannsynlighetsovervekt for når det kan ansees bevist at foreldrene kan gi «forsvarlig omsorg».

Ordlyden «forsvarlig omsorg» er et begrep som er vanskelig å definere og avgrense ved hjelp av rettslige termer. Det ligger i «forsvarlig» at omsorgen foreldrene kan gi ikke trenger å være helt tilfredsstillende. Sagt med andre ord må foreldrene kunne tilby en tilstrekkelig god omsorg.

Forarbeidene uttrykker at bestemmelsen i «hovedsak er en videreføring» av bestemmelsen i den tidligere barnevernloven av 1992⁴⁴. Tidligere rettspraksis etter barnevernloven av 1992 vil derfor være av interesse for å fastlegge innholdet i bestemmelsen.

---

⁴³ Barnevernsloven § 1-4 3. ledd

⁴⁴ Prop. 133 L (2020-2021) s. 255 til § 57 oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse.

Høyesterett uttaler i HR-2020-1788-A, i en sak som omhandlet tilbakeføring etter omsorgsovertakelse etter bestemmelsen i barnevernloven av 1992, at vurderingen av foreldrenes omsorgsevne må bero både på en vurdering av nåtiden og av fremtiden⁴⁵.

Av dette følger det at akuttvedtak må opphøre straks grunnlaget for vedtaket bortfaller. Et eksempel på slike tilfeller kan være hvor et barn er utsatt for vold eller overgrep, der voldsutøver eller overgriper flytter ut av hjemmet. Dette forutsetter at den andre forelder eller omsorgsgivere kan ivareta barnet, og ikke har vært delaktig i overgrepet. Dette følger av barnevernsloven § 1-5 annet ledd, og barnevernsloven § 1-6.

Barnevernstjenestens tiltak skal ikke være mer inngripende enn nødvendig, og barnet har rett til nødvendige barnevernstiltak når vilkårene for disse er oppfylt. Det følger av nødvendighetsvilkåret, se 3.2 ovenfor, at barnet ikke nødvendigvis vil trenge beskyttelse av barnevernstjenesten når voldsutøver eller overgriper ikke lengre vil være til stede i barnets hjem.

I denne sammenheng kan det vises til HR-2020-661-S hvor Høyesterett poengterer i avsnitt 97 at omsorgsovertakelse skal anses som et midlertidig tiltak. Ut fra dette kan en utlede at en akutt omsorgsovertakelse er i enda større grad av midlertidig karakter. Siden en omsorgsovertakelse er et midlertidig tiltak, plikter myndighetene seg til å treffe et vedtak om gjenforening så snart dette er mulig, så lenge dette ikke strider mot hensynet til barnets beste.

I 2014 ble 59 prosent av akuttvedtakene ikke videreført til omsorgsovertakelse⁴⁶. Dette viser at gjenforening i stor grad er resultatet i akuttsaker. Det er en overvekt av barn i saker hvor barnevernstjenesten fatter akutte vedtak som blir tilbakeført. Det kan tyde på at barns rettssikkerhet – deres rett til å ikke bli utsatt for myndighetsutøvelse når det ikke er behov for det – ikke er tilstrekkelig ivaretatt.

På den andre siden kan dette bety at barnevernstjenesten holder seg innenfor lovens krav om tilbakeføring i saker hvor barnevernet har fattet et vedtak om akutt omsorgsovertakelse. Tilbakeføring skal være utgangspunktet. At nesten seks av ti barn er tilbakeført, kan være et

---

⁴⁵ Se HR-2020-1788-A avsnitt 42

⁴⁶ NOU 2016:16 side 172, 4. avsnitt, 2. punktum

signal om at barnevernstjenesten og foreldrene har arbeidet sammen om å forbedre barnets omsorgssituasjon.

3.6 Rett hjelp til rett tid

Barnevernsloven § 1-1 første ledd, første punktum gir barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling en «rett til nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse, til rett tid».

Hva som ligger i ordlyden «rett hjelp» må etter sin karakter bero på en konkret skjønnsmessig vurdering av det enkelte barn sitt behov for hjelp. Videre i «rett tid» ligger det et krav om at myndighetene må sette inn de tiltakene som er nødvendig til rett tidspunkt. Det er ikke anledning til å trenere en sak, samtidig som det ikke er anledning til å gå inn for tidlig. Dette åpner for en betydelig skjønnsutøvelse.

I prop. 72 L (2014-2015) kapittel 5, på side 7 første avsnitt, viser departementet til at fagmiljø og barn som har vært under barnevernstjenestens omsorg, uttrykker at hjelp fra barnevernstjenesten kommer for sent. En utvidelse av adgangen til å pålegge hjelpetiltak kunne med dette hjelpe til at barn får rett hjelp til rett tid. Siden alle tvangsinngrep i medhold av barnevernsloven er av en særlig inngripende karakter, må behovet for å gripe inn i familielivet veies opp mot behovet for å ivareta barnet. Barnet har en grunnleggende rett til omsorg og beskyttelse gjennom barnekonvensjonen artikkel 3, nr. 2. Her forplikter statens myndigheter seg «to ensure the child such protection and care as is necessary for his or her well-being, [...]».

Retten til rett hjelp til rett tid kan trekke i motsatt retning av barnets og foreldrenes rett til privat- og familieliv⁴⁷. Etter departementets syn taler prinsippet om barnets beste i retning av at flere tiltak burde kunne pålegges. Selv om hensynet til foreldrene taler for et annet resultat enn hensynet til barnets beste, må det sistnevnte hensynet være avgjørende⁴⁸.

Departementet viser til at barnevernstjenesten har for få virkemidler, dersom foreldrene ikke samtykker til hjelpetiltak og situasjonen ikke er alvorlig nok til at det er behov for

---

⁴⁷ Prop. 72 L (2014-2015) s. 7

⁴⁸ Se Prop. 72 L (2014-2015) s. 7 3. avsnitt, og oppgavens punkt 3.1

omsorgsovertakelse. Omsorgsovertakelse er etter departementets syn et betraktelig mer inngripende tiltak enn å pålegge hjelpetiltak i hjemmet. Departementet er av den oppfatning at omsorgsovertakelser i en rekke saker kunne vært unngått, dersom barnevernstjenesten hadde flere virkemidler for å ivareta barnets behov for rett hjelp til rett tid⁴⁹. De nye bestemmelsene om pålagte hjelpetiltak er inntatt i loven for å sikre at barn kan få rett hjelp til rett tid.

Denne endringen er med på å styrke barns rettssikkerhet. Det vil være en større adgang til å fatte hjelpetiltak der foreldrene ikke er enige i behovet, samtidig som barnevernstjenesten ikke må vente til situasjonen er så alvorlig at akutte tiltak er påkrevd. Denne retten er nå lovfestet, og vil innebære at barnevernstjenesten har en plikt til å gjøre vurderinger om tvungne hjelpetiltak kan være et mildere inngrep enn akutte omsorgsovertakelser.

4 Verktøykassen for akutttiltak

Barnevernstjenestens verktøykasse for akutte tiltak fremkommer i barnevernsloven kapittel 4.

De ulike bestemmelsene om akutte plasseringstiltak er:

- Akutte hjelpetiltak for barn uten omsorg, jf. barnevernsloven § 4-1
- Akutt plassering på grunn av mangler i omsorgssituasjonen, jf. barnevernsloven § 4-2
- Akutt vedtak om flytteforbud i situasjoner der barnet er plassert på frivillige tiltak i tilfeller der en privat part ønsker å avslutte det frivillige tiltaket, jf. barnevernsloven § 4-3
- Akutt plassering dersom barnet har vist alvorlige atferdsproblemer, jf. barnevernsloven § 4-4
- Akutt plassering av barn når det er fare for menneskehandel, jf. barnevernsloven § 4-5

Det er bare akutt plassering på grunn av mangler i omsorgssituasjonen som har relevans for problemstillingen, jf. del 1.3.

Akuttvedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernsloven § 4-2 kan bare gjennomføres dersom «[b]arnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten» treffer

---

⁴⁹ Prop. 72 L (2014-2015) s. 7 4. avsnitt

akuttvedtak om omsorgsovertakelse. Det må foreligge en fare for at barnet blir «vesentlig skadelidende» dersom «vedtaket ikke gjennomføres straks».

Bestemmelsen fastsetter for det første en personell kompetanse for å fatte akutte vedtak om omsorgsovertakelse. Denne ligger hos «leder» og «stedfortreder» til leder i barnevernstjenesten og hos påtalemyndigheten. Departementet sier at «[s]elv om det utøves mye barnevernsfaglig godt arbeid, tyder flere forsknings- og tilsynsrapporter og offentlige utredninger fra de siste årene, på at både kommunene og det statlige barnevernet har utfordringer med å tilby tjenester med god nok kvalitet til de barna og familiene som trenger hjelp. Det er særlig pekt på manglende analyser, barnevernsfaglig vurderinger og begrunnelser i barnevernets arbeid.»⁵⁰. Det er videre tatt inn en ny bestemmelse om utdannings- og praksiskrav i barnevernsloven § 15-6 som er gjeldende fra 2031. Utvalget sier også at «[k]unnskapen som foreligger tyder på at mange barnevernstjenester opplever utfordringer med å bygge opp fagmiljøer med nødvendig kompetanse og erfaring. Dette kan føre til at det ikke blir gjort gode nok vurderinger av barnas behov, samt føre til manglende kontinuitet i arbeidet og at det blir satt inn feil tiltak.»⁵¹.

Dette er en erkjennelse av at dette er et område som krever betydelig kompetanse, og med de forventningene som er til at avgjørelsene er riktige, som nevnt i del 2, så er dette nødvendig. Dette kan sees på som en trussel mot rettssikkerheten for private parter. Samtidig er dette de etatene som har best kompetanse på dette feltet, og denne satsingen på bedre kompetanse vil være med på å bedre rettssikkerheten i fremtiden om barnevernsetatene lykkes med kompetansehevingen som nå pågår. Alvoret i beslutningen blir også tydeliggjort ved disse kompetansehevende tiltakene, noe som kan være med på å bedre rettssikkerheten allerede før lovbestemmelsene er trådt i kraft.

I ordlyden «vesentlig skadelidende» ligger det en terskel. Begrepet «vesentlig» taler isolert sett for en høy terskel. Det er ikke tilstrekkelig at et barn blir påvirket i mindre grad av å bli værende under sine nåværende omsorgsforhold, barnet må bli «vesentlig» skadelidende.

---

⁵⁰ Prop. 133 L (2020-2021) s. 41, punkt 4.1, 3. avsnitt, 1. og 2. punktum

⁵¹ NOU 2023:7 s. 362 punkt 24.4.3, 1. avsnitt, 1. punktum.

Om begrepet vesentlig skadelidende, uttaler departementet at «[f]or å få frem det særskilte i de situasjonene som omfattes av bestemmelsen, foreslår departementet derfor å presisere at et akuttvedtak bare kan treffes dersom det i slike alvorlige situasjoner er nødvendig å gjennomføre vedtaket straks»⁵². Dette setter grensene for de barnevernfaglige vurderingene, og skal sikre at barnet verken får tiltak som er for inngripende eller ikke får tiltak der behovet åpenbart er akutt.

Ved vurderingen av vesentlig skadelidende må barnevernstjenesten gjennomføre en barnevernfaglig vurdering av de konkrete forholdene, opp mot risikomomenter som barnet er utsatt for, og det skal gjennomføres vurderinger i forhold til prinsippet om barnets beste⁵³.

Dersom det er videre behov for tiltak i etterkant av akutt plasseringen, skal barnevernstjenesten snarest og senest innen 6 uker ha sendt begjæring til barneverns- og helsenemnda. Dersom det ikke foreligger en slik begjæring innen 6 uker fra plasseringsdato, faller akuttvedtaket bort, og barnet skal tilbakeføres foreldre⁵⁴.

Den prosessuelle regelen for domstolskontroll fremkommer i barnevernsloven § 14-22 om at «[a]kuttvedtak etter §§ 4-2, 4-4 og 4-5 og vedtak om midlertidig flytteforbud etter § 4-3 skal straks etter iverksettingen sendes til nemnda. Nemndlederen vurderer om vedtaket skal godkjennes. Nemndlederen skal avgjøre saken snarest, og om mulig innen 48 timer etter at nemnda har mottatt den.».

En naturlig språklig forståelse av «iverksetting» er når barnet er under barnevernstjenestens omsorg. Dersom barnet ikke er å finne, slik at tiltaket ikke kan iverksettes, kan det stilles spørsmål om det kan iverksettes om barnevernstjenesten har hatt tid til å foreta en undersøkelse av saken utenfor reglene om akuttvedtak. Barnevernlovens § 2-2 andre ledd sier at «[u]ndersøkelsen skal gjennomføres snarest, og den skal være avsluttet senest innen tre måneder» En vanlig språklig forståelse av at «[u]ndersøkelsen skal gjennomføres snarest[...]»⁵⁵ tilsier at akuttvedtaket ikke kan gjennomføres i slike tilfeller, noe som også

---

⁵² Prop. 133 L (2020-2021) s. 187 punkt 10.4.3.2, 2. avsnitt, siste punktum.

⁵³ Barnevernsloven § 1-3

⁵⁴ Barnevernsloven § 4-2, 3. ledd

⁵⁵ Barnevernloven § 2-2, 2. ledd 1. punktum

styrker barnets rettssikkerhet, ved at barnevernstjenesten utvider sitt kunnskapsgrunnlag før vedtaket blir iverksatt, og det normale toinstanskravet med innstilling til nemnd og nemndbehandling blir utført når tiden tillater det.

Bestemmelsen tar også for seg barn som har sitt vanlige bosted i en annen stat. I de tilfeller faller akuttvedtaket likevel bort først etter 6 måneder dersom norske myndigheter innen samme frist har fremmet en begjæring til bostedsstaten om gjennomføring av nødvendige beskyttelsestiltak, eller har truffet vedtak om å få overført jurisdiksjon⁵⁶. Det vil kunne ta tid å komme i kontakt med relevante myndigheter i landet barnet har sitt vanlige bosted i. På bakgrunn av dette har lovgiver utvidet tidsbegrensningen til 6 måneder⁵⁷.

Det er de samme plasseringsalternativene som gjelder for vanlig omsorgsovertakelse, som også gjelder ved de akutte tilfellene. Plasseringsalternativene er fosterhjem eller barnevernsinstitusjon⁵⁸. Barnevernstjenesten skal redegjøre for sitt syn på plasseringssted, når de sender inn begjæring om omsorgsovertakelse til barneverns- og helsenemnda⁵⁹. Det gjelder særlige regler for barn med nedsatt funksjonsevne⁶⁰. Dersom barnevernstjenesten velger fosterhjem som plasseringssted må tjenesten vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem, jf. barnevernsloven § 9-4⁶¹. Barnet har som nevnt i punkt 3.4, rett til å uttale seg i takt med alder, utvikling og modenhet. Denne medvirkningsregelen styrker barnets rettsvern, og vil også kunne tilføre barnevernet nødvendig kunnskap om hvorvidt plassering i familie og nære nettverk kan være forbundet med forhold som ikke er til barnets beste. Det er drøftet i del 3 om hvordan barnets beste skal være førende i forhold til det biologiske prinsipp, noe som styrker barnets rettssikkerhet.

NOU 2023:7 er en helt fersk offentlig utredning med som inneholder en rekke tiltak for å styrke barn og foreldres rettssikkerhet og kvaliteten i barnevernets arbeid⁶². Utvalget sier at

---

⁵⁶ Barnevernsloven § 4-2, 4.ledd

⁵⁷ Prop. 133 L (2020-2021) s. 115 siste avsnitt

⁵⁸ Barnevernsloven § 4-2 5. ledd, og barnevernsloven § 5-3

⁵⁹ Barnevernsloven § 5-3 2. ledd

⁶⁰ Barnevernsloven § 5-3 1. ledd, 2. punktum

⁶¹ Barnevernsloven § 5-3 3. ledd siste punktum

⁶² NOU 2023:7 Sammendrag, s. 15-21

«[f]lertallet i utvalget mener at det per i dag ikke er grunnlag for å foreslå endringer i måten akuttvedtak behandles på.». Videre sier utvalget at «[d]et bør videre jobbes med å implementere faglige anbefalinger i tjenestene til hvordan akutte situasjoner best kan håndteres og følges opp.»⁶³. Utvalget «ser imidlertid at det er utfordringer i måten barn blir fulgt opp på etter akutt plasseringer, og at mange barn blir boende lenge i midlertidige tiltak.»⁶⁴. Ut fra dette kan det trekkes at lovbestemmelsene er tilfredsstillende, men det er behov for faglige anbefalinger som kan styrke barns rettssikkerhet i akutt tiltakene.

5 Ny kontra gammel barnevernslov for akutt tiltak

Barne- og likestillingsdepartementet i NOU 2016:16 hadde som mål i gjennomgangen av barnevernloven å bedre rettssikkerheten for barn, og skape et mer tilgjengelig og forståelig regelverk. Mandatet deres var å blant annet ha en teknisk, språklig og strukturell gjennomgang av barnevernloven⁶⁵.

5.1 Lovfesting av gjeldende rett

Når innholdet i loven er kjent, og løftet frem i lovteksten er dette med på å øke rettssikkerheten. Loven blir med dette forutsigbar, og premissene blir bedre kjent ved at dette løftes frem i lovtekst. Barnevernstjenesten er desentralisert, og det er et problem dersom de har ulik praksis.

Barnevernstjenestens gjennomgang av bekymringsmeldinger har i barnevernsloven § 2-1 første ledd tredje punktum fått et nytt punkt. Barnevernstjenesten skal vurdere om en bekymringsmelding krever umiddelbar oppfølging, hvilket er en forankring av gjeldende rett i lovteksten⁶⁶. I forarbeidet⁶⁷ presiserer lovgiver at dette har som formål å tydeliggjøre at barnevernstjenesten må foreta en første siling av innkomne bekymringsmeldinger så snart

---

⁶³ NOU 2023:7 Sammendrag, avsnitt Barnevernets akutt tiltak, s. 19, 2. avsnitt, 1. og 3. punktum

⁶⁴ NOU 2023:7 Sammendrag, avsnitt Barnevernets akutt tiltak, s. 19, 1. avsnitt, 3. punktum

⁶⁵ NOU 2016:16 s. 3, 1. avsnitt

⁶⁶ Prop. 133 L (2020-2021) s. 545, til § 2-1 2. avsnitt

⁶⁷ Prop. 133 L (2020–2021) s. 121

som mulig etter at meldingen har kommet inn. Dette gjøres for at barnevernstjenesten kan fange opp akutte tilfeller raskt.

Lovfesting av rett til umiddelbar oppfølging er å forstå som en rett til akutt behandling. I forarbeidene presiserer lovgiver terskelen for akuttvedtak ikke skal senkes, men at umiddelbar oppfølging gir barnet rett til, og barnevernstjenesten plikt til å vurdere om de må iverksette nødvendige tiltak etter kapittel 4 om akutttiltak.

Det er en styrke for rettssikkerheten at viktige hensyn, som tidligere bare har kommet frem av rettspraksis, blir lovfestet. Dette gjør at borgere lettere har mulighet for å forutberegne sin rettsstilling, og forsvare sine rettslige interesser.

5.2 Kulturell, språklig og religiøs bakgrunn, og samiske barns særskilte rettigheter

Det er kommet en ny bestemmelse om at barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn skal tas hensyn til i alle faser av saken, og presisert at samiske barns særskilte rettigheter skal ivaretas⁶⁸.

Etter barnevernsloven § 1-8 «skal» barnevernstjenesten «ta hensyn» til barns «etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn i alle faser av barnevernstjenestens arbeid»

Ordlyden «ta hensyn» tyder på at det påligger en plikt for barnevernstjenesten til å vektlegge barnets bakgrunn i sine vurderinger. Denne plikten gjelder i hele barnevernstjenestens sitt arbeid, jf. «alle faser i saken».

Etter forarbeidene⁶⁹ er formålet med bestemmelsen å føre til en bedre bevissthet rundt barnets bakgrunn i vurderingen av barnets beste. Departementet uttrykker videre at «kunnskap og kompetanse» om barnets bakgrunn er «en forutsetning [...] forsvarlig saksbehandling».

Forsvarlig saksbehandling er en prosessuell rettighet som også følger av barnevernloven § 1-7. Etter bestemmelsen i § 1-7 skal barnevernstjenestens «saksbehandling [...] være forsvarlig».

---

⁶⁸ Barnevernsloven § 1-8

⁶⁹ Prop. 133 L (2020-2021) punkt 7.4.4.2.

Ordlyden «forsvarlig saksbehandling» gir uttrykk for et skjønnsmessig begrep som ikke har et klart definert innhold. Kjernen i begrepet er at det finnes en minstestandard for kvaliteten i saksbehandlingen, og saksbehandling som ligger under denne terskelen er uforsvarlig.

Etter Prop. 106 L (2012-2013) s. 129 følger det at begrepet er en «rettslig standard», og at innholdet i begrepet vil i «vesentlig grad bli bestemt av normer utenfor selve loven». Innenfor barnevernfaglig arbeid vil dette bety at en må ta utgangspunkt i «anerkjent faglig praksis i barnevernet, fagkunnskap [...], faglige retningslinjer og generelle samfunnsetiske normer». Departementet presiserer at det er umulig og ikke «hensiktsmessig å gi en detaljert og uttømmende beskrivelse» for når saksbehandlingen er innenfor eller utenfor forsvarlighetskravet.

Etter barnekonvensjonen artikkel 20 nr. 3 skal staten ta «tilbørlig hensyn» til barnets «etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn». En naturlig språklig forståelse av «tilbørlig» er noe som er rimelig eller nødvendig. Dette indikerer at det er et skille mellom denne rettigheten og rettighetene i bestemmelsen i barnevernloven § 1-8, hvor det skal tas «hensyn».

Barnekonvensjonens bestemmelse tydeliggjør at man allerede når mulige løsninger overveies for barn som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø, skal ta tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Bestemmelsen i barnekonvensjonen er også tydelig på at etnisk og religiøs bakgrunn inngår som en del av den kulturelle bakgrunnen, mens ordlyden i barnevernsloven § 1-8 er ordet kulturell, som kan omfatte mer enn det som fremgår av barnekonvensjonen. I forarbeidene til barnevernsloven⁷⁰ er det ikke lagt er større meningsinnhold i begrepet enn det som fremkommer av barnekonvensjonen.

Det kan være skremmende for barn å bli tatt ut fra sin familiesituasjon, også i tilfeller der omsorgssituasjonen ikke er tilfredsstillende eller hvor barnet er utsatt for andre krenkelser. Det er derfor viktig for barns rettssikkerhet at loven inneholder bestemmelser som sikrer at de sentrale menneskerettighetene og vurderingstemaene som gjør seg gjeldende for barn blir ivaretatt. Lovbestemmelsen gir videre en presisering av at samiske barn har særskilte

---

⁷⁰ Prop. 133 L (2020-2021) s. 96

rettigheter som skiller seg fra barn som tilhører majoritetsbefolkningen. Det var tidligere visse bestemmelser i forskrifter til barnevernsloven som skulle sikre disse rettighetene⁷¹, mens det nå er klare lovbestemmelser om dette.

Lovfesting av at barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn skal tas hensyn til i alle faser av saken, gjør seg dermed også sterkt gjeldende i akutte saker, og løfter frem barns rettssikkerhet, ved en lovbestemt rett.

Norge har fra 1992 til i dag blitt et langt mer flerkulturelt samfunn, og det er derfor også viktigere enn før å ivareta rettigheter til minoriteter i samfunnet. Barn med andre etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunner har behov for særlig tilrettelegging og hensyn. Bestemmelsen har tidligere også vært gjeldende rett, men kommer nå uttrykkelig frem i en egen lovbestemmelse i barnevernsloven.

Samiske barns særskilte rettigheter skal etter samme lovbestemmelse ivaretas⁷². Første setning i § 1-8 blir i forarbeidene presisert å også gjelde for samiske barn, slik at siste punktum presiserer at samiske barn har særskilte urfolksrettigheter ut over dette som også må tillegges vekt. Dette må forstås slik at disse rettighetene har samme styrke i akutte vedtak som ellers, ut fra bestemmelsen om at det gjelder i alle faser av saken. Samiske barn har særskilte rettigheter som følge av Grunnloven § 108 og barnevernsloven § 1-8 annet ledd.

Grunnlovsbestemmelsen forplikter statens myndigheter til å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Hvis en fratar barnets rett til hensyn til sine kulturelle, språklige, religiøse og etniske bakgrunn, kan man komme i konflikt med hensynet til barnets beste. Det er også en trussel mot minoritetsbarns materielle rettigheter etter loven.

5.3 Krav til plan for undersøkelser

I den nye barnevernsloven fremkommer det av § 2-2 tredje ledd at barnevernstjenesten skal undersøke barnets «helhetlige omsorgssituasjon og behov». Undersøkelsen skal videre gjennomføres «systematisk og grundig nok» til å kunne avgjøre om det er nødvendig å

---

⁷¹ Prop 133 L (2020-2021) s. 96

⁷² Barnevernsloven § 1-8, siste punktum

iverksette tiltak etter loven. Undersøkelsen skal gjennomføres så «skånsomt som mulig». Lovbestemmelsen i § 2-2 3. ledd siste punktum pålegger barnevernstjenesten å lage en plan for undersøkelsen.

Ifølge barnevernloven av 1992 § 4-3 annet ledd første punktum skal undersøkelsen «ikke gjøres mer omfattende enn formålet tilsier», mens barnevernsloven § 2-2 tredje ledd sier at «[b]arnevernstjenesten skal undersøke barnets helhetlige omsorgssituasjon og behov. Undersøkelsen skal gjennomføres systematisk og grundig nok til å kunne avgjøre om det er nødvendig å iverksette tiltak etter loven. Undersøkelsen skal gjennomføres så skånsomt som mulig. Barnevernstjenesten skal lage en plan for undersøkelsen.». Her er kravene til innhold i undersøkelsen satt til at den skal være så systematisk og grundig at barnevernstjenesten er i stand til å iverksette de tiltakene som er nødvendig, slik at barnevernstjenestens skal ha et tilstrekkelig grunnlag for en forsvarlig barnevernsfaglig vurdering. Det er i bestemmelsen også oppstilt som et vilkår at barnet har krav på at det utarbeides en plan for undersøkelsen. Kravene i den nye lovbestemmelsen gir dermed en styrking av barnets rettsstilling. Ordlyden gir i alle fall støtte for at det er en utvidelse av undersøkelsesplikten. Departementet sier at «Barnevernslovutvalget foreslo blant annet å tydeliggjøre barnevernstjenestens utredningsplikt ved å ta inn i loven at undersøkelsen må gjennomføres systematisk og tilstrekkelig grundig til å kunne avgjøre om det er nødvendig med tiltak etter loven.»⁷³ Det har rettssikkerhetsmessige konsekvenser at undersøkelser endrer form. Det ligger samtidig en nødvendighetsbegrensning, som nevnt i del 2, som klart vil ha betydning her. Ut fra formålet med undersøkelsene vil dette kunne sees på som en styrking av barns rettssikkerhet, og vil også få betydning for undersøkelse i akutte situasjoner.

Dette er med på å styrke barnets rettssikkerhet ved at det straks etter et akuttvedtak er satt i gang, skal foretas en systematisk undersøkelse, som skal utføres i henhold til en plan. Dette vil være med på å sikre at saken blir tilstrekkelig opplyst, og sikrer et bredt beslutningsgrunnlag.

---

⁷³ Prop. 133 L (2020-2021) s. 127, punkt 8.2.2.1 Barnevernslovutvalget 1. avsnitt.

Det fulgte av barnevernloven av 1992 § 4-3, annet ledd, at undersøkelsen skulle gjennomføres slik at den minst mulig skader de som undersøkelsen berører, og den ikke skulle gjøres mer omfattende enn formålet tilsier.

Presiseringen i den nye barnevernsloven er en formulering som bedrer barns rettsikkerhet ved at meldingens innhold ikke nødvendigvis innskrenker barnets rett til å få sin helhetlige omsorgssituasjon vurdert.

5.4 Medisinske undersøkelser

Etter barnevernloven § 2-2 har barnevernstjenesten adgang til å bringe barnet til medisinsk undersøkelse ved «mistanke» om «mishandling eller andre alvorlige overgrep i hjemmet». Avgjørelsen tas av «barnevernstjenestens leder».

En medisinsk undersøkelse av et barn kan være nødvendig i de situasjonene der det er mistanke om at et barn blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet. Det er selvfølgelig viktig for barnet at dette blir avdekket, slik at barnet kan bringes ut av en situasjon med pågående krenkelser. En medisinsk undersøkelse vil kunne være nødvendig for at barnet kan ivareta sine rettigheter i en eventuell straffesak. Dette ligger imidlertid utenfor avgrensingen av oppgaven, og vil ikke bli behandlet videre.

Etter barnevernloven av 1992 § 4-3 kunne barnevernstjenesten etter femte ledd gi pålegg om at barnet skulle bringes til sykehus eller til annet sted for en kortvarig medisinsk undersøkelse. Denne bestemmelsen er blitt vesentlig endret i ny lov, der barnevernstjenesten nå selv kan bringe barnet til sykehus eller annet relevant sted for undersøkelse⁷⁴.

Etter den nye bestemmelsen må vedtak om undersøkelse fattes av barnevernstjenestens leder, noe som etter forarbeidene bidrar til bedre rettsikkerhet for partene⁷⁵. Rettsikkerheten i dette synes ut fra forarbeidene å være at saksbehandler ikke kan bestemme dette, men tillegger avgjørelsesmyndighet til leder av barnevernstjenesten, og på denne måten sikrer at det er to

---

⁷⁴ Barnevernsloven § 2-2, 5. ledd

⁷⁵ Prop. 133 L (2020-2021) s. 139

nivåer i avgjørelsen. Avgjørelsen får da samme trinnhøyde som avgjørelsesmyndighet i akutte saker⁷⁶.

Denne endringen sikrer barnets rett til å bli undersøkt av kompetente fagpersoner dersom det foreligger mistanke om mishandling eller andre alvorlige overgrep. Samtidig kan barnevernstjenestens leder kreve at politiet bistår med å bringe barnet til undersøkelse⁷⁷. Det var også etter barnevernloven av 1992 § 6-8 mulig for barnevernstjenestens leder å kreve politibistand for gjennomføring av undersøkelser etter § 4-3, slik at realitetsendringen er at barnevernstjenesten kan bringe barnet til slik undersøkelse uten politibistand, noe som i mange situasjoner kan være ønskelig.

6 Meldinger til barnevernstjenesten

Etter barnevernloven § 2-1 skal barnevernstjenesten gjennomgå «innkommende bekymringsmeldinger snarest», og «senest» innen en uke etter de er mottatt.

I ordlyden «innkommende bekymringsmeldinger» ligger det at barnevernstjenesten ikke driver oppsøkende virksomhet for å finne barn med mangler i sin omsorgssituasjon. En barnevernssak starter derfor alltid med at barnevernstjenesten får inn en melding, og tjenesten må selv avdekke om det foreligger forhold som kan gi grunnlag for å sette i gang tiltak etter loven.

En barnevernssak kan også starte med at partene i saken selv tar kontakt med barnevernstjenesten for å få hjelp. Dette vil falle inn under ordlyden «bekymringsmelding». Begrepet «bekymringsmelding» er nøytral når det kommer til hvem som er melder. Det sentrale her er at barnevernstjenesten får informasjon om en bekymring.

Når barnevernstjenesten mottar en bekymringsmelding må de vurdere om saken skal henlegges eller om det skal iverksettes en undersøkelsessak, se barnevernloven § 2-1 første ledd andre setning. Selve vurderingen vil i stor grad bygge på barnevernsfaglig skjønn. Bakgrunnen for bekymringen, innholdet i bekymringsmeldingen, hvor alvorlige forhold det

---

⁷⁶ Barnevernsloven § 4-2, 1. ledd, 1. punktum

⁷⁷ Barnevernsloven § 12-10

meldes om, og hvem som sender inn bekymringsmeldingen er faktorer som avgjør om barnevernstjenesten skal starte en undersøkelse, eller henlegge saken.

Private meldere til barnevernstjenesten har ikke taushetsplikt for de opplysninger som de melder om. Av dette kan det utledes at private meldere ikke trenger en særskilt hjemmel for å dele opplysninger. Offentlige meldere derimot har anledning til å fravike sin taushetsplikt dersom gitte vilkår er oppfylt, se punkt 6.2.

Det er et utgangspunkt at barn har det best sammen med sine foreldre, og at foreldrene ivaretar barnets interesser. Ved at barnevernstjenesten ikke har en oppsøkende virksomhet, er dette med på å begrense muligheten for myndighetsmisbruk. Barnevernstjenesten er avhengig av at noen, enten det er en privat melder eller en offentlig melder, gjør de oppmerksomme på forholdet. Kravet om at en bekymringsmelding må ligge til grunn for myndighetenes inngrep, er med på å øke forutberegneligheten for private parter, forhindre vilkårlighet og det reduserer muligheten for at myndighetene bryter mot retten til privatliv og familieliv.

6.1 Hjemmelsgrunnlag for å melde saker for private meldere

Privatpersoner trenger som nevnt i punkt 5 ingen hjemmel for å melde bekymring til barnevernstjenesten. Privatpersoner blir oppfordret av barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) til å sende inn en bekymringsmelding dersom de er usikre på om et barn får god nok omsorg. Privatpersoner trenger ikke være sikker på at noe er galt før de melder fra, de trenger bare være bekymret for at barnet ikke får god nok omsorg. Det er opp til barnevernstjenesten som mottar bekymringsmeldingen å vurdere hvordan bekymringsmeldingen skal følges opp. Bufdir oppfordrer videre til å ta kontakt med barnevernstjenesten på nytt igjen, dersom situasjonen for barnet fortsatt er bekymringsfull eller har forverret seg⁷⁸.

Ved at enhver kan melde ifra til barnevernstjenesten kan dette gjøres til et redskap for å utsette noen for trakassering eller som en gjengjeldelse. Dette kan bli et større problem når meldingene kan sendes inn anonymt. Dette kan føre til at personer og barn som ikke har noe i barnevernstjenestens søkelys å gjøre, blir utsatt for urettmessige inngrep. Dette kan true

---

⁷⁸ Bufdir, Melde fra til barnevernet som privatperson

barnets og foreldrenes rett til privat- og familieliv, og beskyttelsen mot unødvendige inngrep fra det offentlige.

Ved at enhver person kan melde fra om bekymringer for barnets omsorgssituasjon, sikres barnets rett til å motta nødvendige barnevernstiltak til rett tid. Denne rettigheten styrkes også ved at melder kan melde fra anonymt. Ved å kunne melde inn saker anonymt, kan for eksempel en onkel uten å få konsekvenser for forholdet til familien melde fra om sine bekymringer til barnevernstjenesten.

Barnevernstjenesten består av personer med kompetanse på feltet, som på egenhånd skal vurdere om innholdet i meldingene skal føre til videre undersøkelser eller tiltak. Det fører til en bedre rettssikkerhet for barnet at enhver kan melde inn bekymringer for barnets omsorgssituasjon.

6.2 Hjemmelsgrunnlag for å melde saker for offentlige meldere

Utgangspunktet er at enhver som arbeider for et forvaltningsorgan eller utfører en tjeneste på vegne av et forvaltningsorgan er bundet av taushetsplikt⁷⁹.

Unntaksregelen i barnevernsloven § 13-2 gir disse personene en plikt til å melde fra til barnevernstjenesten, «uten ugrunnet opphold og uhindret av taushetsplikten» dersom nærmere bestemte bekymringer i bokstav a til e gjør seg gjeldende. Bestemmelsen er innholdsmessig lik barnevernloven av 1992 § 6-4⁸⁰.

I denne oppgaven er det bokstav a til c som er av interesse. Bokstav d og e gir anledning til å melde fra om henholdsvis «alvorlige atferdsvansker» og «menneskehandel». Disse to typesitasjonene vil ikke bli drøftet videre, se punkt 1.3.

Ordlyden «uten ugrunnet opphold» oppstiller et krav om at bekymringen skal meldes. Dersom det er en forsinkelse i å sende meldingen som ikke kan begrunnes, så er tidsfristen oversittet. Ordlyden «uhindret av taushetsplikten» gir en anvisning på at bestemmelsen er unntaket fra

---

⁷⁹ Forvaltningsloven § 13

⁸⁰ Prop. 133 L (2020-2021) s. 585 til § 13-2 tredje avsnitt

regelen om taushetsplikt. Det vil derfor være opplysninger som er underlagt taushetsplikt som krever særlig hjemmel for å melde om.

Etter § 13-2 første ledd bokstav a til c er at en offentlig melder har plikt til å melde til barnevernstjenesten dersom det er «grunn til å tro» at et barn blir utsatt for omsorgssvikt.

Ordlyden «grunn til å tro» oppstiller en terskel. Offentlig melder krever objektive holdepunkter, men ikke sannsynlighetsovervekt for å melde bekymring til barnevernstjenesten. Terskelen for å ha adgang til å melde etter disse tre bestemmelsene er like. Dette gir ikke anledning til å synse, og dette utgjør den materielle skranken for når en melding kan sendes. Det vil likevel gjelde at foranledning for meldingen er en skjønnsmessig vurdering. Her vil det gjelde at det beste skjønn basert på barnets beste kommer foran hensynet til privatlivets fred.

I forarbeidene⁸¹ ligger det at i kravet «grunn til å tro» kreves ikke en «sikker viten» om at situasjonen er så alvorlig som melderens har en mistanke om, men det må være mer bak mistanken enn en «vag og udefinerbar mistanke». Det må foreligge noen «konkrete forhold» som begrunner mistanken. I tillegg til at det er krav til en terskel for hvor begrunnet mistanken må være, oppstiller bestemmelsen videre krav til hva mistanken må rettes mot. Etter første ledd bokstav a kan det meldes til barnevernstjenesten dersom det er grunn til å tro at et barn «blir, eller vil bli» «mishandlet», utsatt for «alvorlige mangler ved den daglige omsorgen», eller en annen type «alvorlig omsorgssvikt».

Ordlyden «mishandlet» og «alvorlig» tyder på at det er tale om alvorlige bekymringer som må være grunnlaget for å fritta fra taushetsplikten. Dette avgrenser offentlige meldere til å sende bekymringsmelding om mildere former for omsorgssvikt.

Etter forarbeidene⁸² er det ikke mulig å gi en uttømmende beskrivelse av hva som omfattes av «alvorlig omsorgssvikt». Det må tas «utgangspunkt i vedkommende egne faglige vurderinger» på bakgrunn av den tilgjengelige informasjon og dokumentasjon som foreligger. Departementet uttaler i neste avsnitt at «[a]lvorlig omsorgssvikt innebærer en betydende

---

⁸¹ Prop. 169 L (2016-2017) s. 147

⁸² Prop. 169 L (2016-2017) s. 147

sviktende ivaretagelse av barnets grunnleggende behov for stimulering, oppfølging og beskyttelse.». Departementet uttrykker at selv om det ikke er mulig å gi en uttømmende beskrivelse av hva som omfattes av begrepet «annen alvorlig omsorgssvikt», men at typiske eksempler som er omfattet etter dette alternativet, vil være seksuelle overgrep, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og menneskehandel. Alternativet «mishandling» skal etter forarbeidene⁸³ omfatte både «fysiske og psykiske krenkelser» som har vedvart over tid.

Departementet uttaler videre på side 147 at begrepet grunn til å tro ikke krever sikker kunnskap om at situasjonen er så alvorlig som beskrevet, men krever mer enn en vag og udefinerbar mistanke. Etter departementets syn kreves det ikke sannsynlighetsovervekt eller sikker viten for å utløse meldeplikten.

Etter bokstav b og c har en offentlig melder rett og plikt til å melde fra dersom et barn ikke blir fulgt tilstrekkelig opp dersom de blant annet har «livstruende sykdom» eller der et «spesielt hjelpetrengende barn» ikke får dekket sine «særlige behov for behandling og opplæring».

Ordlyden etter første ledd om «alvorlige mangler ved den daglige omsorgen» vil dekke de beskrivelsene som følger av bokstav b og c. I forarbeidene⁸⁴ er det uttalt at disse situasjonene likevel skiller seg «såpass fra andre former for alvorlig omsorgssvikt» at det sees på som hensiktsmessig å også presisere at «meldeplikten omfatter slike tilfeller».

Undersøkelsesplikten som fremkommer av barnevernsloven § 2-2 stiller krav om at undersøkelse skal foretas hvis det «er rimelig grunn til å anta [...]». Unntaket fra taushetsplikten har ordlyden «når det er grunn til å tro [...]». En vanlig språklig forståelse tilsier at det er høyere terskel for å melde, enn det er for å undersøke. Terskelen for å melde for privatpersoner er lavere enn undersøkelsesplikten til barnevernstjenesten. Terskelen for å melde fra til barnevernstjenesten etter barnevernsloven § 13-2 er høyere enn undersøkelsesplikten til barnevernstjenesten.

---

⁸³ Prop. 169 L (2016-2017) s. 147

⁸⁴ Prop. 169 L (2016-2017) s. 147

Det følger av rundskriv for barnevernstjenestens saksbehandling (Saksbehandlingsrundskrivet) 03/2023 (saksbehandlingsrundskrivet) side 119, at standardiserte rutiner med meldinger til barnevernstjenesten uten konkret vurdering av det enkelte barn et eksempel på meldinger som ikke kommer inn under barnevernsloven § 13-2. Et eksempel på en slik melding er skolefravær som er over en viss grense, eller fravær fra rutinekontroll i helsetjenesten eller hos tannlegen. Saksbehandlingsrundskrivet viser til at det er et grunnleggende premiss at det foreligger en bekymring for foreldrenes oppfølging eller mangel av oppfølging av barnet.

Privatpersoner kan melde fra om enhver bekymring de har til barnets omsorgssituasjon. Bekymringsmelding fra en privatperson til barnevernstjenesten vil derfor ikke nødvendigvis nå opp til bekymringsnivået som skal til for å starte en undersøkelse.

Når en bekymring blir meldt fra til barnevernstjenesten med hjemmel i barnevernsloven § 13-2 er bekymringen så alvorlig, at den skal utløse undersøkelsesplikten til barnevernstjenesten i barnevernsloven § 2-2. Dersom en melding fra andre offentlige organer ikke har en bekymring som nevnt i barnevernsloven § 13-2, er dette en krenkelse av barnets rettsvern. Et typisk slikt tilfelle er som nevnt i saksbehandlingsrundskrivet, som ikke bygger på en konkret bekymring av barnet, er en krenkelse av barnets rettssikkerhet.

7 En oversikt over saksbehandling i akutte tilfeller

Barnets beste skal være et grunnleggende prinsipp i alt barnevernstjenesten tar for seg, se punkt 3.1. Det skal derfor gjennomgående i alt av barnevernstjenestens arbeid, deres undersøkelser, tiltak og handlinger tas hensyn til barnets beste. Alle andre relevante prinsipper skal vurderes i lys av prinsippet om barnets beste. Dersom et annet prinsipp kommer i konflikt med hensynet til barnets beste, må det vurderes hvor sterkt dette prinsippet berører barnet, og hvor alvorlig beslutningene kan være for barnet⁸⁵.

---

⁸⁵ Prop. 133 L (2020-2021) s. 542, til § 1-3 1. avsnitt

7.1 Mottak av meldinger

Ved mottak av meldinger til barnevernstjenesten gjelder de alminnelige reglene om saksbehandlingen lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) og saksforberedelse ved enkeltvedtak⁸⁶. Dersom meldingen er en bekymringsmelding, gjelder barnevernlovens bestemmelser om gjennomgang av bekymringsmeldinger⁸⁷. Barnevernstjenesten har en generell veiledningsplikt etter forvaltningsloven⁸⁸ som særlig kan være aktuelt ved muntlige henvendelser, og dette kan resultere i en bekymringsmelding etter barnevernsloven § 2-1.

Meldinger til barnevernstjenesten kan være av ulik slag, og kun meldinger som gjelder bekymringsmeldinger vil komme inn under barnevernlovens kapittel 2. Noen meldinger kan være av en slik art at det ikke klassifiseres som bekymringsmelding. Disse henvendelsene kan både komme inn under barnevernlovens saksområder og kan være meldinger utenfor barnevernstjenestens saksområde. I slike saker som ikke involverer en bekymring for et konkret barn, kan falle inn under barnevernstjenesten sin generelle plikt til å gi råd og veiledning innenfor barnevernstjenesten sitt kompetanseområde, se forvaltningsloven § 11.

Alle henvendelser som gjelder bekymring for et konkret barn skal regnes som en bekymringsmelding i barnevernslovens forstand, uavhengig av hva avsender omtaler henvendelsen som. Henvendelsens art trenger ikke å være en bekymringsmelding, men må av barnevernstjenesten oppfattes som en bekymringsmelding om opplysningens karakter gir grunnlag for bekymring for et barn. Henvendelsen kan være skriftlig eller muntlig, anonymt eller navngitt og omfatter også henvendelser fra foreldre eller barn⁸⁹.

Dersom det ikke foreligger en bekymringsmelding er dette ikke en sak for barnevernstjenesten. En barnevernssak må starte med en melding som blir definert av barnevernstjenesten som en bekymringsmelding. Dersom meldingen utfra innholdet og en skjønnsmessig barnevernsfaglig vurdering ikke faller inn under begrepet bekymringsmelding,

---

⁸⁶ Forvaltningsloven kapittel 3

⁸⁷ Barnevernsloven § 2-1

⁸⁸ Forvaltningsloven § 11

⁸⁹ Prop 133 L (2020-2021) s. 119 og 120 pkt. 8.1.1.2

er dette ikke en sak. Barnevernstjenesten kan ikke på bakgrunn av en melding som i seg selv ikke gir grunnlag for bekymring, bestemme seg for å foreta undersøkelser for å avdekke om det likevel kan finnes grunnlag for bekymring i barnets omsorgssituasjon.

7.2 Behov for umiddelbar vurdering av bekymringsmeldinger

Etter barnevernloven § 2-1 første ledd skal barnevernstjenesten ha en vurdering av innkomne bekymringsmeldinger «snarest, og senest innen en uke», for så å gjøre en vurdering av om bekymringsmeldingen krever en «umiddelbar oppfølging». En normal språklig forståelse av «umiddelbar» tilsier at det er en akutt situasjon som krever at barnevernstjenesten straks tar grep for å avverge en uholdbar omsorgssituasjon for barnet.

Forarbeidene sikter til at hensikten bak bestemmelsen er at barnevernstjenesten må sile ut bekymringsmeldingene med innhold som tilsier at barn er i en situasjon som krever umiddelbar oppfølging. Forarbeidene legger opp til at barnevernstjenesten må foreta en første siling av bekymringsmeldingene, slik at de skal kunne ha mulighet til å fange opp saker hvor umiddelbar oppfølging kreves.

En melding må gjennomgås umiddelbart for å kunne sile ut akutte situasjoner, og de som ikke fordrer umiddelbar oppfølging skal vurderes snarest, og senest innen en uke⁹⁰. Fristen snarest og senest innen en uke har vært gjeldende fra barnevernloven av 1992⁹¹. Begrepet «snarest» innebærer også at barnevernstjenesten ikke kan vente med behandling til fristen nærmer seg, men må prioritere en gjennomgang så raskt som mulig. Denne gjennomgangen er med på å sikre barnets rett til å motta nødvendig hjelp til rett tid.

Barnevernstjenestens gjennomgang av bekymringsmeldinger kan resultere i en henleggelse uten undersøkelse⁹². Ved henleggelse uten undersøkelse skal henleggelsen begrunnes skriftlig, og begrunnelsen skal inneholde faglige vurderinger⁹³. Åpenbart grunnløse bekymringsmeldinger trenger derimot ikke å begrunnes⁹⁴. Unntaksregelen er ment å tolkes

---

⁹⁰ Barnevernsloven § 2-1, 1. ledd, 1. punktum

⁹¹ Innst. O. nr. 80 (1991-1992) til barnevernloven, til § 4-2

⁹² Barnevernsloven § 2-1, 2. ledd, 1. punktum

⁹³ Barnevernsloven § 2-1, 2. ledd, 1. og 2. punktum

⁹⁴ Barnevernsloven § 2-1, 2. ledd 3. punktum

snevert, for eksempel sjikanøse meldinger eller meldinger som ikke faller inn under barnevernstjenestens ansvarsområde⁹⁵.

Henleggelse uten undersøkelse er ikke å regne som et enkeltvedtak, slik at bestemmelsene om enkeltvedtak i barnevernsloven eller de generelle reglene i forvaltningsloven ikke kommer til anvendelse. Det er her ikke fattet noen vedtak, ut over å bestemme at det ikke er en sak, se Rt-2003-301 avsnitt 30 om forståelsen etter barnevernloven av 1992 § 4-3. Denne saken gikk også til EMD. Førte til at det ikke forelå en krenkelse av EMK artikkel 8, se K.T. v. Norway avsnitt 70⁹⁶.

7.3 Journalplikt

Barnevernsloven § 12-4 gir barnevernstjenesten plikt til å føre journal for hvert enkelt barn. Journalen skal inneholde alle vesentlige faktiske opplysninger, og barnevernsfaglige vurderinger. De faglige vurderingene som skal journalføres er de vurderingene barnevernstjenesten bruker til å bygge sin saksbehandling, og som kan ha betydning for beslutninger og vedtak som treffes⁹⁷. Det er i lovbestemmelsene og i forarbeidene ikke bestemt eller drøftet unntak fra journalplikt ved henleggelse uten undersøkelse.

7.4 Saksbehandling i ulike spor

Saksbehandlingen i barnevernssaker kan deles inn i tre ulike spor:

- Akutte hjelpetiltak dersom barn er uten omsorg
- Andre akutttiltak (i det følgende omtalt kun som akutttiltak)
- Saksbehandling utenfor akutte tilfeller

Det som kjennetegner et akutttiltak, er at vedtaket er midlertidig, og må følges opp med begjæring til barneverns- og helsenemnda innenfor fastsatte frister om de ikke skal bortfalle⁹⁸.

---

⁹⁵ Prop. 133 L (2020-2021) 8.1.1.2 s. 120

⁹⁶ K.T. mot Norge, (sak 26664/03)

⁹⁷ Barnevernsloven § 12-4

⁹⁸ Barnevernsloven §§ 4-2 og 14-22

Saksbehandlingen starter alltid med en undersøkelse, men undersøkelsen kan innledes med et akuttiltak fordi situasjonen krever det.

7.5 Undersøkelse ved akutte situasjoner

Både i saker som krever umiddelbar oppfølging og i andre saker, foreligger det en plikt til å undersøke forholdet⁹⁹. Det som skiller akutte saker fra andre saker, er at det allerede ved innledning av undersøkelsen kan foreligge opplysninger som gjør at tiltak etter barnevernslovens akutt-kapittel¹⁰⁰ må iverksettes snarest eller umiddelbart.

Når det er identifisert behov for umiddelbar oppfølging, så er ikke dette ensbetydende med at akutte tiltak skal iverksettes. Kravet¹⁰¹ er at saken skal følges opp umiddelbart.

I denne fasen sitter barnevernstjenesten ofte på svært begrensede opplysninger.

Oppfølgingen vil naturlig være at man ut fra opplysningenes art og alvorlighet må utarbeide en analyse av situasjonen, konkludere med en foreløpig situasjonsforståelse og foreta en vurdering av hvilke handlingsalternativer som foreligger ut fra den faglige kompetansen som barnevernstjenesten rår over og de ressursene som tjenesten besitter eller har mulighet til å få tilgang til. Det kan være situasjoner der dette må gjøres straks for å unngå at barnet blir vesentlig skadelidende.

Det synes ikke som om det er noe rettspraksis på overprøving av akutte situasjoner i Høyesterett. Dette skyldes nok at akutte situasjoner fort mister sin rettslige interesse før det er aktuelt å prøve dette for retten. Slik at vedtakene enten er opphevet eller at det er videreført vedtak ved at det er avsluttet undersøkelse etter barnevernslovens § 2-5 første ledd punkt d «sendt begjæring om tiltak til barneverns- og helsenemnda» innenfor de fristene som er angitt i barnevernslovens § 4-2 tredje ledd.

---

⁹⁹ Barnevernsloven § 2-2, 1. ledd

¹⁰⁰ Barnevernsloven Kapittel 4

¹⁰¹ Barnevernsloven § 2-2, 1. ledd, 3. punktum

7.6 Undersøkelse ved ikke-akutte tilfeller

En sak kan gå fra å være en ikke-akuttsak til å bli en akuttsak etter at undersøkelse er igangsatt. Barnevernstjenesten kan under undersøkelsen oppdage så alvorlige mangler ved omsorgssituasjonen til barnet, at tiltak etter barnevernsloven § 4-2 kan måtte bli vurdert.

Undersøkelser skal generelt gjennomføres snarest, og skal være avsluttet senest etter tre måneder og en uke etter at bekymringsmelding ble mottatt¹⁰² og kan i særlige tilfeller utvides med ytterligere 3 måneder, inntil seks måneder totalt¹⁰³. Barnevernstjenesten skal foreta en undersøkelse i saker hvor det er rimelig grunn å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for å sette i gang tiltak etter loven¹⁰⁴.

Barnevernstjenesten skal undersøke barnets helhetlige omsorgssituasjon og behov, og skal være systematisk og grundig nok til å avgjøre om det er nødvendig å sette i gang tiltak etter loven¹⁰⁵. Undersøkelsen skal gjennomføres på en så skånsom måte som mulig, og barnevernstjenesten må lage en plan for undersøkelsen¹⁰⁶. Barnevernstjenesten kan engasjere sakkyndige til å bistå i undersøkelse¹⁰⁷. Barnevernstjenesten kan benytte seg av tilbud fra barne-, ungdoms- og familieetaten om utredning av omsorgssituasjon til barn mellom 0 og 6 år¹⁰⁸, dersom det er stor usikkerhet ved om et barn utsettes for alvorlig omsorgssvikt jf., barnevernsloven § 16-3 fjerde ledd bokstav a. Foreldrene eller den barnet bor hos kan ikke motsette seg besøk i hjemmet, som en del av undersøkelsen til barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten og den sakkyndige som tjenesten har engasjert kan ovenfor foreldrene kreve å få snakke med barnet i enerom. Kravet om hjemmebesøk og å få snakke med barnet i enerom kan også fremmes under utredning etter barnevernsloven § 16-3¹⁰⁹. I de tilfeller hvor det er mistanke om at barnet blir mishandlet eller

---

¹⁰² Barnevernsloven § 2-2, 2. ledd

¹⁰³ Barnevernsloven § 2-2 annet ledd, annet punktum

¹⁰⁴ Barnevernsloven § 2-2 første ledd.

¹⁰⁵ Barnevernsloven § 2-2 tredje ledd, første og annet punktum

¹⁰⁶ Barnevernsloven § 2-2 tredje ledd, tredje og fjerde punktum

¹⁰⁷ Barnevernsloven § 2-2 fjerde ledd, første punktum, og § 12-7

¹⁰⁸ Barnevernsloven § 2-2 fjerde ledd, siste punktum

¹⁰⁹ Barnevernsloven 2-2 sjette ledd

utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, kan lederen for barnevernstjenesten vedta at barnet skal bringes til sykehus eller et annet sted for en kortvarig medisinsk undersøkelse¹¹⁰.

I løpet av denne undersøkelsen vil det gjerne fremkomme nye opplysninger om barnets omsorgssituasjon eller andre opplysninger som gjelder barnet. Disse nye opplysningene kan være av en slik art at barnevernstjenesten ser eller burde se at barnet er i situasjoner som utløser behov for akutte tiltak etter barnevernslovens kapittel 4. Dette vil medføre at et akutttiltak må iverksettes mens undersøkelsen pågår, selv om akutttiltak ikke var vurdert som nødvendig i starten av saken, og saken går over til å behandles etter akutt-sporet i saksbehandlingen.

I de sakene hvor det er nødvendig for å avklare om vilkårene for omsorgsovertakelse av et barn mellom 0 og 6 år er oppfylt, og foreldrene samtykker til det, kan barnverntjenesten vedta utredning av barnets omsorgssituasjon i senter for foreldre og barn. Barneverns- og helsenemnda kan vedta pålegg om en slik utredning i en periode på inntil tre måneder, uten at partene har samtykket til det.

Barnevernstjenesten kan åpne en barnevernssak når kommunen gir melding om at en gravid rusavhengig, uten eget samtykke er tatt inn og holdes tilbake på institusjon, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3 syvende ledd¹¹¹. Barnevernstjenesten har også mulighet til å tilby frivillige hjelpetiltak, og vurdere om det er behov for å sette i gang tiltak etter fødselen¹¹².

Barnevernstjenestens undersøkelse er avsluttet når det er foretatt en samlet vurdering av saken, og det enten er vedtatt å henlegge saken¹¹³, eller det er vedtatt å henlegge saken med mulighet for ny undersøkelse etter barnevernsloven 2-5 tredje ledd¹¹⁴. Undersøkelsen avsluttes også når det er vedtatt å igangsette tiltak¹¹⁵, eller det er sendt begjæring om tiltak til barneverns- og

---

¹¹⁰ Barnevernsloven 2-2 femte ledd

¹¹¹ Barnevernsloven § 2-4 første punktum

¹¹² Barnevernsloven § 2-4 annet punktum

¹¹³ Barnevernsloven § 2-5 første ledd, bokstav a

¹¹⁴ Barnevernsloven § 2-5 1. ledd bokstav b

¹¹⁵ Barnevernsloven § 2-5 1. ledd bokstav c

helsenemnd¹¹⁶. Avgjørelsen av barnevernstjenesten om å henlegge en sak etter en undersøkelse skal regnes som et enkeltvedtak, jf. barnevernsloven § 2-5 annet ledd.

Barnevernstjenesten kan tilby og sette i gang hjelpetiltak i tilfeller hvor barnets omsorgssituasjon, eller barnets atferd tilsier at barnet har et særlig behov for hjelp. Hjelpetiltaket skal være egnet til å møte barnets og foreldrenes behov, og bidra til en positiv endring hos barnet eller i familien¹¹⁷. Når vilkårene for frivillige hjelpetiltak er oppfylt, jf. barnevernsloven § 3-1, og barnets behov ikke kan ivaretas på annen måte, kan barnevernstjenesten tilby fosterhjem eller institusjon¹¹⁸, eller et opphold i omsorgssenter¹¹⁹. Barnevernstjenesten må snarest vurdere om det skal reises sak om omsorgsovertakelse, i de tilfeller hvor det må antas at foreldrene ikke er i stand til å gi barnet forsvarlig omsorg over en lengre tidsperiode, jf. barnevernsloven § 3-2 tredje punktum.

Barneverns- og helsenemnda kan vedta tiltak uten de private partenes samtykke, dersom vilkårene for frivillige hjelpetiltak er oppfylt, og det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg eller beskyttelse¹²⁰. Pålegg om hjelpetiltak kan rettes mot både foreldrene barnet bor hos, og foreldre som har samvær med barnet¹²¹. Barneverns- og helsenemnda kan vedta tiltak om omsorgsendrende tiltak i hjemmet¹²². Nemnda kan også vedta tiltak om opphold i barnehage eller andre egnede dagtilbud¹²³. Pålegg om slike hjelpetiltak kan fastsettes uten tidsbegrensing¹²⁴. Barneverns- og helsenemnda kan vedta hjelpetiltak om opphold i besøkshjem eller avlastningstiltak, leksehjelp, fritidsaktiviteter, bruk av støttekontakt eller andre lignende tiltak¹²⁵, i en periode på inntil ett år¹²⁶. Nemnda kan også

---

¹¹⁶ Barnevernsloven 2-5 1. ledd bokstav d

¹¹⁷ Barnevernsloven § 3-1 1. ledd

¹¹⁸ Barnevernsloven § 3-2

¹¹⁹ Barnevernsloven kapittel 11

¹²⁰ Barnevernsloven § 3-4 1. ledd

¹²¹ Barnevernsloven § 3-4 3. ledd

¹²² Barnevernsloven § 3-4 1. ledd bokstav a

¹²³ Barnevernsloven § 3-4 1. ledd bokstav b

¹²⁴ Barnevernsloven § 3-4 4. ledd første punktum

¹²⁵ Barnevernsloven § 3-4 1. ledd bokstav b

¹²⁶ Barnevernsloven § 3-4 4. ledd siste punktum

vedta tiltak om tilsyn, meldeplikt og rusmiddelprøve av biologisk materiale¹²⁷. Barneverns- og helsenemnda kan uten de private partenes samtykke, fatte vedtak om hjelpetiltak i senter for foreldre og barn, dersom barnet er mellom 0 og 6 år. Nemnda kan fatte et slikt vedtak når det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg, og det er en nærliggende fare for at barnet kan komme i en situasjon hvor vilkårene for omsorgsovertakelse er oppfylt¹²⁸. Vedtak om pålegg om opphold i senter for foreldre og barn kan vedtas for en periode på tre måneder¹²⁹.

7.7 Undersøkelser fortsetter mens akutttiltaket pågår

Det følger av bestemmelsene om oppfølging av barn og foreldre etter akuttvedtak¹³⁰ at undersøkelser må fortsette og det må utarbeides en plan for videre undersøkelser mv. Ved akutttiltak med omsorgsovertakelse eller atferdsinstitusjon skal barnevernstjenesten kartlegge behov for videre tiltak for at akuttvedtaket ikke skal falle bort etter utløpet av fristen¹³¹, og for flytteforbud skal legge forholdene til rette for flytting eller begjære omsorgsovertakelse eller annet tiltak innen fristen¹³².

7.8 Frister for avslutning av undersøkelser etter at akutttiltak er iverksatt

Generell frist for å avslutte undersøkelser er tre måneder etter at undersøkelsesfristen på en uke er utløpt¹³³. Disse fristene kan i enkelte tilfeller forlenges, men disse forlengede fristene er ikke av interesse når akutttiltak og vedtak om midlertidig flytteforbud er fattet.

Undersøkelser regnes som avsluttet etter bestemte kriterier med fire alternativer¹³⁴, enten vedtak om henleggelse, vedtak om henleggelse med ny undersøkelse i inntil 6 måneder fra

---

¹²⁷ Barnevernsloven § 3-4 1. ledd bokstav c

¹²⁸ Barnevernsloven § 3-4 2. ledd

¹²⁹ Barnevernsloven § 3-4 4. ledd annet punktum

¹³⁰ Barnevernsloven § 8-2, 3. ledd

¹³¹ Barnevernsloven § 4-2, 3. ledd og § 4-4, 2. ledd

¹³² Barnevernsloven § 4-3, 2. og 3. ledd

¹³³ Barnevernsloven § 2-2, 2. ledd

¹³⁴ Barnevernsloven § 2-5, 1. ledd a til d

henleggelsen, vedtak om iverksettelse av tiltak eller oversende begjæring om tiltak til barneverns- og helsenemnda.

Fristen for begjæring til barneverns og helsenemnda om tiltak er seks uker ved akutt omsorgsovertakelse og flytteforbud og to uker ved plassering i atferdsinstitusjon eller i institusjon når det er fare for menneskehandel. Disse fristene er absolutte på den måten at akutttiltaket faller bort hvis fristen oversittes¹³⁵.

I og med at akuttvedtak etter barnevernsloven § 4-2 må følges opp med en begjæring til barneverns- og helsenemnda innen 6 uker fra vedtakstidspunktet, for at vedtaket ikke skal falle bort, gjelder det en kortere undersøkelsesfrist. Undersøkelser regnes som avsluttet når barnevernstjenesten har sendt begjæring om tiltak til barneverns- og helsenemnda¹³⁶.

7.9 Vedtak og vedtakskompetanse for akutttiltak

Ut fra situasjonsforståelsen man har og handlingsalternativene man besitter, må barnevernstjenesten vurdere om akutte tiltak er nødvendig, om kan følge det ordinære saksbehandlingssporet eller om saken skal henlegges. En henleggelse i denne fasen kan være en henleggelse uten undersøkelse, som skal begrunnes dersom meldingen ikke åpenbart er grunnløs¹³⁷. Etter at undersøkelse er avsluttet kan undersøkelsen etter en konkret vurdering kan barnevernstjenesten [a] vedta å henlegge saken, [b] vedta å henlegge saken med mulighet for ny undersøkelse etter barnevernsloven § 2-5 tredje ledd, [c] vedta å iverksette tiltak, eller [d] sende begjæring om tiltak til barneverns- og helsenemnda¹³⁸. Barnevernstjenestens avgjørelse om å henlegge saken etter undersøkelse skal regnes som enkeltvedtak, jf. barnevernsloven § 2-5 annet ledd.

Vedtaket skal begrunnes¹³⁹. Det følger av bestemmelsen at det skal fremgå hvilke faktiske opplysninger og barnevernsfaglige vurderinger som var lagt til grunn for vedtaket. De

---

¹³⁵ Barnevernsloven § 4-2, 3. ledd, § 4-3, 3. ledd, § 4-4, 2. ledd og 4-5, 2. ledd

¹³⁶ Barnevernsloven § 2-5, 1. ledd bokstav d

¹³⁷ Barnevernsloven § 2-1

¹³⁸ Barnevernsloven § 2-5 1. ledd

¹³⁹ Barnevernsloven § 12-5

vurderingene som ble gjort, blir gjerne i ettertid dokumentert i tilfeller der umiddelbar inngripen var nødvendig.

Det stilles som krav at det skal fremgå av vedtaket hva som var barnets mening, og hvilken vekt barnets mening er tillagt. Dette kan være vanskelig å utføre i en akutt situasjon, men da må dette etter bestemmelsen dokumenteres. Det skal videre dokumenteres hvordan barnets beste og hensynet til familieband er vurdert. Disse hensynene kan være vanskelig å ta i første fase, men straks barnet er utenfor en umiddelbar fare, vil også slike forhold i noen situasjoner kunne vurderes, men det er uansett et krav at dette skal fremgå av vedtaket¹⁴⁰.

Akuttvedtak om omsorgsovertakelse kan fattes av barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten¹⁴¹.

Vedtakskompetansen i akutte tilfeller er flyttet fra barneverns- og helsenemnda til barnevernsleder, lederens stedfortreder og påtalemyndigheten. Det kan stilles spørsmål om hvorvidt dette er en styring eller en fare for rettssikkerheten til barnet.

7.10 Skriftlighet

Forvaltningsloven § 23 har følgende formkrav til vedtak: «Et enkeltvedtak skal være skriftlig om ikke dette av praktiske grunner vil være særlig byrdefullt for forvaltningsorganet.». Det er et snevert unntak som departementet ikke har kommentert i Prop. 133 L (2020-2021) til ny barnevernslov. Det er journalplikt som nevnt i punkt 7.3, med krav om journal for hvert barn¹⁴².

7.11 Godkjenning og klageadgang av akuttiltak i barneverns- og helsenemnda

Vedtak om akuttiltak skal oversendes nemnda straks etter at de er iverksatt. Nemndlederen skal vurdere om vedtaket skal godkjennes, og skal gjøre dette snarest og om mulig innen 48 timer etter at nemnda har mottatt vedtaket¹⁴³.

---

¹⁴⁰ Barnevernsloven § 12-5

¹⁴¹ Barnevernsloven § 4-2, 1. ledd

¹⁴² Barnevernsloven § 12-4

¹⁴³ Barnevernsloven § 14-22, 1. ledd

De private partene, foreldre eller andre som er part i saken og barn med partsrettighet, kan påklage akuttvedtak til barneverns- og helsenemnda¹⁴⁴. Klagen behandles av nemndlederen alene, eventuelt som ordinær nemnd i særlige tilfeller¹⁴⁵. Klage skal behandles innen én uke fra nemnda har mottatt klagen, og fristen forlenges til to uker om saken skal behandles i ordinær nemnd¹⁴⁶.

Barnevernstjenesten skal legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet, dersom hensynet til barnet ikke taler imot dette. Barnevernstjenesten skal systematisk og regelmessig vurdere om det er nødvendig å endre tiltaket eller om tiltaket skal oppheves, jf. barnevernsloven § 8-3 tredje ledd. Dette setter opp en plikt for barnevernstjenesten til å oppheve tiltaket om omsorgsovertakelse, dersom hensynet til barnet ikke taler imot det.

7.12 Begjæring til barneverns- og helsenemnda

Ved akuttiltak skal vedtaket sendes til barneverns- og helsenemnda straks etter iverksetting, og nemndleder skal vurdere om tiltaket godkjennes. Denne vurderingen skal gjøres snarest, og om mulig innen 48 timer etter mottak av vedtaket¹⁴⁷. Barnevernsloven § 14-22 annet ledd viser til at «[n]emndlederen kan innhente ytterligere opplysninger når det er nødvendig for å ta stilling til godkjenningsspørsmålet.». Nemndleder må også gi en kort begrunnelse for avgjørelsen, jf. barnevernsloven § 14-22 tredje ledd. Dersom barnevernstjenesten har sendt inn begjæring til nemnda, vil akuttiltakene kunne fortsette frem til nemnda har kommet til en avgjørelse, jf. barnevernsloven § 4-2 tredje ledd.

Begjæring om tiltak til nemnda kan inneholde andre tiltak enn de tiltak som er iverksatt som akuttiltak. Det kreves at det skal være en begjæring om tiltak. De tiltak som kan være aktuelle, vil variere fra sak til sak, og det er ikke til hinder av ordlyden¹⁴⁸ at tiltakene helt eller delvis kan inneholde avtaler om frivillige tiltak som er avtalt mellom barnevernstjenesten og de private partene.

---

¹⁴⁴ Barnevernsloven § 14-23, 1. ledd

¹⁴⁵ Barnevernsloven § 14-23, 2. ledd, Barnevernsloven § 14-3, 1. ledd

¹⁴⁶ Barnevernsloven § 14-23, 4. ledd

¹⁴⁷ Barnevernsloven § 14-22 1. ledd

¹⁴⁸ Barnevernsloven § 4-2 til § 4-5

7.13 Saksbehandling etter det ordinære sporet

Saksbehandling etter det ordinære skal ikke generelt omtales her, da disse ikke er relevant i akutte saker, men underveis i undersøkelser kan det fremkomme opplysninger som nødvendiggjør akuttvedtak etter barnevernsloven kapittel 4. I slike tilfeller vil akuttvedtak måtte fattes etter samme regelsett som nevnt her, og saken vil følge akutt-sporet straks det er identifiserte behov for akutte tiltak. Dette følger av bestemmelsene til de enkelte akutttiltakene¹⁴⁹.

8 Andre forhold

8.1 Barnevernets kompetanse i mindre kommuner

Utvalget sier at «Kunnskapen som foreligger tyder på at mange barnevernstjenester opplever utfordringer med å bygge opp fagmiljøer med nødvendig kompetanse og erfaring. Dette kan føre til at det ikke blir gjort gode nok vurderinger av barnas behov, samt føre til manglende kontinuitet i arbeidet og at det blir satt inn feil tiltak.»¹⁵⁰. Videre viser utvalget til at det er stor turnover i barnevernstjenesten og at turnover er høyere i de minste enn i de større kommunene, og problemene er størst på Vestlandet og i de nordligste fylkene¹⁵¹. Dette kan tyde på at rettssikkerhet for barn kan være i fare, ved at det ikke er likhet for loven, og at barn i visse deler av befolkningen har dårligere kompetanse i barnevernstjenesten. Mangelfull kompetanse vil medføre dårligere kvalitet på de barnevernfaglige vurderingene. Det kan ikke sees bort fra at dette gjør at det blir fattet feilaktige beslutninger i de kommunene der kompetansen er lavest.

Utvalget sier også at «[d]et er i flere innspill til utvalget vist til at mange barnevernstjenester har utfordringer med å få nok mengdetrening innenfor enkelte sakstyper. Det gjelder spesielt for de minste barnevernstjenestene, men vil også kunne være et problem i mange mellomstore tjenester.»¹⁵². Her påpekes det at mindre barnevernstjenester kan mangle potensiale til å ha

---

¹⁴⁹ Barnevernsloven § 4-2 til § 4-5

¹⁵⁰ NOU 2023:7 side 361, punkt 24.4.3, 1. avsnitt, 1. og 2. punktum

¹⁵¹ NOU 2023:7 side 361, punkt 24.4.3, 4. og 5. avsnitt

¹⁵² NOU 2023:7 side 361, punkt 24.4.3, 6. avsnitt

læringsutbytte under utøvelse av tjenesten. Kombinert med høy turnover kan dette være et rettssikkerhetsproblem.

Utvalget sier videre at «[i] en kvalitativ studie av barnevernstjenester i små distriktskommuner vises det til opplevelsen av å stå alene, og mangle faglig støtte, i krevende saker [...]. Det blir i samme studie vist til at ansatte kan vegre seg for å ta tak i saker og iverksette inngripende tiltak, samt at problemet kan forsterkes ved at de ansatte i barnevernet har bekjenskaper og personlige relasjoner til de barna og familiene man jobber med. Samlet sett kan dette skape problemer med å håndtere interessekonflikter og rollen som myndighetsutøver i de alvorligste sakene. Det kan også føre til at ansatte ikke klarer å stå i jobben og bidra til økt turnover. Denne utfordringen gjelder først og fremst de minste barnevernstjenestene.»¹⁵³ Også her vises det til problemer med problemer i små kommuner med lite fagmiljø og problemer som kan skapes av nærhet til de som barnevernssakene kan gjelde.

Det vises her til store utfordringer for å kunne ha god kvalitet på barnevernstjenestene i små kommuner. Dette kan utfordre rettssikkerheten til barna som kan ha behov for eller som omfattes av tiltak fra barnevernet. På den ene siden er det utfordringer knyttet til kompetanse i barnevernstjenestene. Dette kan gi utfordringer når det gjelder kvaliteten på de barnevernfaglige vurderingene som foretas. Det vises også til problemer som oppstår på bakgrunn av personlige relasjoner og bekjenskaper på mindre plasser. Dette kan medføre at barn som burde ha fått hjelp fra barnevernstjenesten ikke får det fordi de voksnes relasjoner kommer i veien for faglig riktige barnevernfaglige vurderinger. Dette er vanskeligere å unngå i mindre kommuner. I større kommuner vil saksbehandlere kunne unngå å behandle saker der slike relasjoner kan komme i veien, mens det i mindre kommuner kan være vanskelig å unngå.

8.2 Involvering av politi i gjennomføring av akuttvedtak

Barnevernstjenesten har anledning til å be politiet om bistand ved iverksettelse av noen vedtak. Barnevernsloven § 12-10 sier at «[n]år det er nødvendig, kan barnevernstjenestens

---

¹⁵³ NOU2023:7 side 362-363, punkt 24.4.3, 12. avsnitt

leder kreve at politiet bistår ved gjennomføring av undersøkelser etter § 2-2 og fullbyrdelse av vedtak etter §§ [...], 4-2, [...].».

Når det gjelder adgangen til å bringe barn til undersøkelse ved sykehus mv. etter barnevernsloven § 2-2 femte ledd siste punktum uttaler departementet at «[d]epartementet er fortsatt av den oppfatning at det ikke vil være mer inngripende at barnevernstjenesten selv kan bringe barnet til undersøkelse, enn at barnevernet benytter politiets bistand. Bruk av politi er et svært dramatisk virkemiddel og bør derfor bare benyttes i unntakstilfeller. Departementet vil likevel presisere at barnevernstjenesten fortsatt har mulighet til å kreve bistand av politiet i situasjoner der det er nødvendig. Adgangen til å benytte politibistand følger av lovforslaget § 12-10. Gjennomføringen må likevel aldri overlates til politiet alene. Barnevernstjenesten må alltid være med som ansvarlig for gjennomføringen av tiltaket etter barnevernsloven.»¹⁵⁴.

Utvalget sier om bruk av politi i saker etter barnevernsloven § 4-2 (omsorgsbestemmelsen) at «[i]nformasjonen utvalget har fått tilsier at oppdrag sammen med politiet i akutte situasjoner utgjør en relativt liten del av barnevernets håndtering av akuttsaker, og at det sjelden benyttes politi til å fysisk gripe inn for å «hente ut» barn. Det er vist til at når det bes om politibistand, er det som oftest for de ansattes egen sikkerhet (bekymring for vold, rus og våpen hos foreldre), og fordi barnevernstjenesten kan ønske å ha politiet i bakhånd i tilfelle situasjonen eskalerer. Det er vel så vanlig at politiet ber om bistand fra barnevernet, eller særlig barnevernsvakten, enn omvendt. Det er samtidig vist til at det kan være vanligere at politiet må bruke fysisk makt ved akutt plasseringer av ungdom etter barnevernsloven § 4-4, der rus og atferdsproblematikk er en kjent faktor. Da kan bistanden oftere være rettet mot å hente ungdommen. Intervjuer av barn og ungdom om bruk av politi i akuttsaker, tyder på at noen barn kan oppleve at det er trygt at politiet er til stede, men flere, og særlig ungdommer, har vanskelige opplevelser med politiets tilstedeværelse. Flere har dårlige minner fra kontakt med politi, og kan oppleve det som stigmatiserende å bli ført bort av uniformert politi [...].»¹⁵⁵.

---

¹⁵⁴ Prop. 133 L (2020-2021) s. 139 punkt 8.2.5.6, 2. avsnitt

¹⁵⁵ NOU 2023:7 s. 201-202 punkt 14.2.6, 3. og 4. avsnitt

8.3 Avsluttende bemerkninger

Det som kjennetegner akutte saker, er at vedtak må fattes der man ikke har tid til rådighet til å skaffe seg den informasjonen man ellers ville hatt på bakgrunn av en normal saksgang, og må fatte vedtak raskt med en begrenset informasjonsmengde. Som denne gjennomgangen viser, vil dette på den ene siden sikre barns rettssikkerhet ved at barn raskt kan bringes ut av situasjoner dersom det er fare for at barnet blir alvorlig skadelidende dersom vedtaket ikke gjennomføres straks. Samtidig er rettssikkerheten truet ved at barn kan bli utsatt for inngrep som ikke er til barnets beste fordi situasjonen ikke var slik den ble oppfattet å være. Dette er en balansegang som krever god vurderingsevne i de skjønnsmessige avgjørelsene og erfaring til å tolke situasjoner og kunnskap om hvordan man kan innhente informasjon som er tilstrekkelig til å fatte et riktig og ikke for inngripende vedtak til beste for barnet. Lovgivningen forsøker som vi har sett i denne gjennomgangen å balansere disse hensynene, og det har i de senere år vært gjennomført endringer i lovgivningen og presisering av gjeldende rett i lovteksten for å ytterligere øke rettssikkerheten for barnet.

Det har i år kommet en ny utredning, NOU 2023:7 som er en gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet. Som det er vist foran i punkt 8.1, har utvalget vist til at kompetansen i barnevernet kan ha mangler, spesielt i mindre kommuner, som kan være en utfordring for rettssikkerheten til barn som har eller burde hatt tiltak gjennom barnevernet. Lovgivningen bygger på en stor grad av skjønnsutøvelse, ved at barnevernstjenesten må foreta barnevernsfaglige vurderinger som vil være avgjørende for kvaliteten på de vedtakene som gjennomføres. Det er vist til at kvaliteten på barnevernstjenestene kan variere sterkt mellom kommuner og landsdeler, noe som også kan være en trussel for rettssikkerheten. NOU 2023:7 har som formål å vurdere tiltak for å styrke rettssikkerheten. Som vist i kapittel 4 foran, mener utvalget av lovbestemmelsene i barnevernets akutttiltak er tilfredsstillende, men det er rom for forbedringer i anbefalinger til hvordan dette skal gjennomføres i praksis.

Referanseliste

Lover

Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven)

Lov 8. april 1981 om barn og foreldre (Barneloven)

Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (Barnevernloven av 1992)

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (Menneskerettsloven)

Lov av 20. april 2018 nr. 5 om endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)

Lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (Barnevernsloven)

Konvensjoner

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 4. november 1950 (EMK)

FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989 (Barnekonvensjonen)

Forarbeider og andre offentlige dokumenter

NOU 2009:15 Skjult informasjon – åpen kontroll: Metodekontrollutvalgets evaluering av lovgivningen om politiets bruk av skjulte tvangsmidler og behandling av informasjon i straffesaker. Justis- og politidepartementet

Prop.106 L (2012–2013) Endringer i barnevernloven. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Innst.186 S (2013–2014) Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om grunnlovsforslag fra Per-Kristian Foss, Martin Kolberg, Marit Nybakk, Jette F. Christensen, Anders Anundsen, Hallgeir H Langeland, Per Olaf Lundteigen, Geir Jørgen Bekkevold og Trine Skei Grande om grunnlovfesting av sivile og politiske menneskerettigheter, med unntak av romertall X og romertall XXIV. Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Prop.72 L (2014–2015) Endringer i barnevernloven (utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak).
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

NOU 2016:16 Ny barnevernslov - Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse. Barne- og likestillingsdepartementet

Prop.169 L (2016–2017) Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre. Barne- og likestillingsdepartementet

NOU 2018:18 Trygge rammer for fosterhjem. Barne- og likestillingsdepartementet

Prop.133 L (2020–2021) Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven. Barne- og familiedepartementet

NOU 2023:7 Trygg barndom, sikker fremtid - Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet. Barne- og familiedepartementet

Rettsavgjørelser

Rettspraksis fra Høyesterett

Rt-1991-557

Rt-1995-530 (Fjordlaks)

HR-2015-206-A - Rt-2015-93

Rt-2015-110

HR-2016-2554-P (Holship)

HR-2018-104-A

HR-2020-661-S

HR-2020-662-S

HR-2020-1788-A

HR-2020-1967-A

HR-2021-474-A

Avgjørelser fra den europeiske menneskerettsdomstol (EMD)

S.A.S mot Frankrike, Storkammerdom, 1. juli 2014 (sak 43835/11)

Buck mot Tyskland, Tredje avdeling, 28. april 2005 (sak 41604/98)

K.T mot Norge, Første avdeling, 25. september 2008 (sak 26664/03)

Artikler og litteratur

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) Rapport | Hvorfor dømmes Norge i EMD?,

<https://www.nhri.no/rapport/barnevern/1-innledning/>

<https://www.nhri.no/rapport/barnevern/10-omtale-av-de-norske-barnevernssakene-i-emd/>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Holdninger til barnevernet,

https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/befolkningens_holdning_til_barnevernet_november_2020.pdf

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Melde fra til barnevernet som privatperson,

<https://www.bufdir.no/barnevern/melde-fra-privatperson/>

Aall, J (2021). Rettsstat og menneskerettigheter 2 (1. utg.). Fagbokforlaget, Bergen

Rundskriv for barnevernstjenestens saksbehandling (Saksbehandlingsrundskrivet) 03/2023

<https://www.bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/saksbehandlingsrundskrivet.pdf>

